

Dünya İnsan Bilimleri Dergisi

World Journal of Human Sciences

ISSN: 2717-6665

Ocak 2025

Cilt/Volume: 2025

Sayı/Issue: 1

Cumhuriyet Gazetesi'nin 1950 Yılındaki Asayiş Olaylarıyla İlgili Yazı Dizisi

Cumhuriyet Newspaper's Article Series on Public Order Incidents in 1950

Uğur Baysal*

Özet

Tek Parti Döneminden itibaren iç güvenlik ve asayiş olgusu dış politikanın gölgesinde kalmıştır. Başka bir ifadeyle dış politikadaki siyasi gelişmeler iç kamuoyunda meydana gelen gelişmeleri unutturmuştur. İç güvenliği sağlayan Jandarma ve Emniyet Teşkilatı gibi kurumlar kendi kaderiyle baş başa bırakılmıştır. Gerek insan kaynakları sorunu gerekse araç ve gereç yetersizliği gün yüzüne çıkmıştır.

Demokrat Parti 1950 yılında seçimle iktidara gelmesiyle geçmişten biriken sorunların üzerine, "Genel Af" anlamına gelen ilk icraatlarından biri olan af kanunuyla cezaevlerinde bulunan mahkumların toplum içerisine karışmasına salık vermiştir. Yine köylerden şehirlere yoğun nüfus hareketleri sosyal bir soruna neden olmuştur. Bu durum suç oranlarında ciddi bir artışa yol açmıştır. Özellikle cinsel içerikli suçlarda bu artış daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada Cumhuriyet Gazetesi'nin kırsal alandan ziyade şehirleşmenin getirdiği asayiş sorunu üzerinden daha çok polisin tutum ve davranışları ele alınmıştır. Basında birdenbire artan adli vakalar karşısında öncülüğünü Cumhuriyet Gazetesi'nin yaptığı anket çalışması altında meselenin teşhisi ve çözüm önerileri noktasında yetkili ve toplumun önde gelen kişilerin görüşlerine başvurulmuştur.

* **Sorumlu Yazar/Corresponding author:** Dr., Emniyet Genel Müdürlüğü, baysalugur@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0003-2929-9168.

Atıf/Citation: Baysal, U. (2025). Cumhuriyet Gazetesi'nin 1950 Yılındaki Asayiş Olaylarıyla İlgili Yazı Dizisi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*. 2025 (1), 13-46.

Geliş/Received: 10.09.2024

Kabul/Accepted: 27.12.2024

Hiçbir dönemde asayiş sorunları ulusal basında kendine has bir şekilde ele alınmadığı için özgün ve alanında tek olan yazı dizisi incelenmeye değerdir. 1950 yılında yetkililere ve topluma sunulan çözüm önerileri, bugün bile güncelliğini korumuştur. Dolayısıyla araştırmamızda sorunun kaynağı, ne tür sorunların yaşandığı, bunlara karşı hangi tedbirler alınması gerektiği başlıklar halinde ve kronolojiye uygun olarak aktarılmaya çalışılacaktır. Araştırmamız 1950 yılıyla sınırlandırılmış, Cumhuriyet Gazetesi'nin yazı dizisi doğrultusunda çalışma yapılmıştır. Ayrıca bu dönemdeki diğer ulusal gazeteler de incelenmiş, çalışmaya katkı sunacak az da olsa veriler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Gazetesi, Asayiş, Polis, Jandarma ve Suç.

Abstract

As the Single Party period, developments of internal security and public order has been overshadowed by foreign policy. In other words, political developments in foreign policy made us forget the developments in domestic public opinion. Gendarmerie and the Police Department Institutions, which provide internal security, have been left to their own fate. Both the human resources problem and the lack of tools and equipment have come to light.

With coming to power through elections in 1950, the Democratic Party, accumulated over the problems from the past, recommended the integration of prisoners in prisons into society with the amnesty law, which was one of its first actions, meaning "General Amnesty". Yet intense population movements from villages to cities caused a social problem. This situation has led to a serious increase in crime rates. Especially this increase has become more evident, in sexual crimes.

In this study, the attitudes and behaviors of the police were discussed in Cumhuriyet Newspaper, rather than the public order problem brought about by urbanization rather than rural areas. In the face of a sudden increase in judicial cases in the press, under the survey study pioneered by Cumhuriyet Newspaper, the opinions of authorities and prominent people in the society were consulted to diagnose the issue and suggest solutions.

Since public order problems have never been addressed in a unique way in the national press, the original and unique article series is worth examining. The solution suggestions presented to the authorities and the society in 1950 have remained current even today. Therefore, in our research, we will try to explain the source of the problem, what kind of problems are experienced, and what precautions should be taken against them, under headings and in accordance with chronology. My research was limited to 1950, the study was carried out in line with the article series of Cumhuriyet Newspaper, other national newspapers of this period were also examined, but sufficient data could not be obtained to contribute to the research.

Key Words: Cumhuriyet Newspaper, Public Order, Police, Gendarmerie and Crime

Giriş

Atatürk Döneminde çok partili siyasal hayata geçiş denemeleri başarısız olmuş, kurucu liderin 1938’de vefatı sonrası ve tüm dünyayı derinden etkileyen II. Dünya Savaşı öncesi İsmet İnönü 11 Kasım 1938’de Cumhurbaşkanı seçilmiş ve 22 Mayıs 1950’e kadar bu görevde kalmıştır. Türkiye savaşın dışında kalmayı başarmış ancak savaş ekonomisinden oldukça olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Üretici sınıfının nitelik ve nicelik olarak halihazırda yetersiz olması, sanayi sektörünün yeni atılımlar içerisinde bulunması ve tarım sektöründe çalışan sınıfın silah altına alınması içerisindeki ekonomik sıkıntıları derinleştirmiştir (Bulut, 2019: 235).

II. Dünya Savaşı sonrası ülkenin içine düştüğü ekonomik girdaptan Marshall Yardımı gibi dışarıdan gelecek yardımlara bel bağlanmıştır. Bununla beraber tarımda kullanılan modern araç ve gereçlerin gelişmesi, tarım alanında emeği dayalı üretimin sona ermesi başka bir deyişle yapısal bir dönüşüme evrilmiştir. Böylece tarımsal mekanizasyon sonucu belirgin hale gelen gizli işsiz kitlelerin kentlere kanalizasyonuna ve geçekonu topluluklarının artmasına yol açmıştır (Baysal, 2004: 209).

Bu dönemde ekonomik açıdan darboğaz içerisinde bulunan Türkiye’de maddi ve teknolojik imkânsızlıklar iç güvenliği sağlayan Jandarma ve Emniyet Teşkilatını doğrudan etkilemiştir. İnsan kaynaklarının eğitimsiz olması ve personel yetersizliğiyle pekişen bu durum karşısında kolluk güçleri, artan iç güvenlik sorunlarına yanıt vermesi oldukça güç olmuştur (Yağar, 1988: 100).

Ülke nüfusunun sürekli artması ve şehirleşme oranının yükselerek devam etmesi neticesinde polisin iş yükünde büyük artış meydana getirmiştir. Başka bir ifadeyle polise düşen kişi sayısında ciddi artışlar yaşanmıştır. 1950 yılı genel nüfus sayımında Türkiye’nin nüfusu 20.947.288, 1955 yılında 24.065.000 iken, 1960 yılına gelindiğinde bu sayı 27.754.820 olmuştur. 1950 yılı rakamlarına göre toplam nüfusun % 18.5’i, 1955 yılında % 22.1’i ve 1960 yılında % 25.9’u şehirlerde ikamet etmiştir. (Sitembölükbaşı, 1995: 21). Kent nüfusu bu on yıllık zaman dilimi içerisinde %110’luk ciddi bir artış göstermiştir (TÜİK, 2012: 5-7; Demirbaş, 2005: 148–149). Örneğin 1950 yılında 3.885.865 olan kent nüfusu %359 artarak 10.805.817’ye ulaşmıştır. Oysa aynı yıllarda görevli polis sayısı ise %13,7 oranında artmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, 1978: 72; Landau, 1979: 30).

Demokratik ve özgürlükçü görüşlerini seçim öncesi ön plana çıkaran Demokrat Parti, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara gelerek, daha önceden verdiği sözleri yerine getirme çabası içerisinde olmuştur. CHP seçim öncesi ‘Genel Af’ ı gündeme getirmiş, TBMM çatısı

altında görüşmeler gerçekleştirmiş ancak seçim sonrasına bırakılan söz konusu af, Demokrat Parti'nin ilk icraatlarından birisi olarak ön plana çıkmıştır (Cumhuriyet, 25 Mart 1950, s.1,3). 15 Mayıs 1950'den önceki suçlara af getiren düzenlemeyle¹ birlikte çok sayıda mahkûm serbest kalmış, bu da yeni suçların işlenme ihtimalini artırmıştır (Cumhuriyet, 15 Temmuz 1950, s.1,3).

Genel af ile birlikte cezaevinden ıslah edilmeyerek topluma yeniden dönen sabıkalılar çoğunlukla suça karışarak güvenlik zafiyetine ve istikrarsız bir ortama yol açmıştır (Lewis, 2000: 317). İktidarın değişmesi sonucu ilk kez farklı bir durumla karşılaşacak kolluk güçleri ne tür bir polislik yapacağı konusunda kararsız bir tutum sergilemiştir (Vakit, 14 Haziran 1950, s.1). İç politikada ortaya çıkan güvensiz durum ilk aşamalarda bekle gör siyasetinden zamanla suçla mücadeleye doğru evrilmiştir. Dolayısıyla bu dönemde asayiş sorunları gündemdeki yerini almış ve her işlenen suçtan sonra bir korku ve panik havası oluşmuştur.

Asayiş meselesine ek olarak temelde iyi bir eğitimden mahrum olan kolluk güçlerinin, mesleki uzmanlaşmasına yeterince önem verilmemesi ve ekonomik ve lojistik yetersizliklerle karşı karşıya kalması suç ve suçla mücadelede etkisiz kalmasına yol açmıştır. Aslında polisin kullandığı araç ve gereçler son derece yetersiz ve ihtiyaçlara cevap vermekten uzaktır. Örneğin İstanbul Emniyeti'nde kısıtlı sayıda motorlu araç vardı ve telsiz bile yoktur. Sadece valiliğin makam arabasındaki telsiz, Beyazıt Üniversitesi bahçesindeki kulenin tepesinde bulunan itfaiye kontrol noktası aracılığıyla, valinin otomobilinde bulunduğu esnada şehirle temasını sağlamıştır. (Dikici, 2009: 64).

Bununla beraber bilhassa kentleşmenin artmasına ve demografinin hızlı değişimine rağmen polis, önleyici polislik bakımından mıntikasındaki vatandaşı yakından tanımanın kolaylıklarından azami derecede faydalanmıştır. Mıntikasını çok iyi bilmek zorunda olan polis, bölgesindeki suç işleme potansiyeline sahip şahısları tekrar suça bulaşmaması için ikaz etmiş, adli vakaların yoğun bir şekilde gerçekleştiği yerlerde görünür olarak suçun meydana gelmesini engellemiş ve devriye görevini ifa ederken adli vaka sonrası suçu işleyenlerin yakalanacağını mesajı vermiştir (Aliveren, 2006: 17-20). Ancak bu tür uyarıların fayda etmediği durumlarda dönemin jargonu olan “kabadayı” tabir edilen şüphelilere ve öncesinde suça karışmış sabıkalılara gerekli nasihatlerde bulunmak ve gözdağı vermek maksadıyla dönemin asayiş müessir olaylara bakan 2. Şube'ye göndermişlerdir (Aliveren, 2006: 18). Bu şube suçlunun

¹ “Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun” ile 15 Mayıs 1950 ‘den önceki işlenen suçlar affedilmiştir. Ölüm Cezaları 20 yıl hapse çevrilmiştir, bazı suçlar affa tabii tutulmamakla birlikte 3/2 oranında indirim uygulanmıştır. Bu şekilde Nazım Hikmet de komünizm suçundan aldığı cezanın indirim uygulanmasıyla serbest kalmıştır (Cumhuriyet, 15 Temmuz 1950, s.1,3).

ıslah edilmesi veya suçun aydınlatılması için geleneksel polis tekniklerin kullanıldığı birimdir. Suçla gelir elde eden veya suç işleyerek hayatını idama eden sabıkalılar, salt bu şubeye gitmemek için suç işlemekten vazgeçmiştir. Zira söz konusu dönemde özellikle bu şubede dayak ve kötü muamele eşliğinde ifade alma işlemi gerçekleşmiştir. (Alıveren, 2006: 18).

Aslında iç güvenliği ilgilendiren mevzuatın yetkiler konusunda polisin elini kolunu bağlaması, mesleğe özgü çözüm yöntemlerinin gelişmesine yol açmıştır. Polisin yetkileri suçun önlenmesi ve suç işlendikten sonraki şüphelinin yakalanma sürecinde ihtiyaçlarına cevap vermemiştir. Yine polis basında yer almış bir adli olayın aydınlatılması için siyasi baskılara maruz kalmıştır (Lewis, 2000: 317).

Diğer taraftan geleneksel yöntemler insancıl değil ancak dönemin şartlarında suçların önlenmesi noktasında işlevsel olmuştur. Örneğin ekiplerin şikâyet üzerine gittiği veya bizzat el koydukları olaylarda polis, şüphelileri şifahi olarak uyarır ve nasihat eder, kabadayılık taslayanların ise saçlarının ortasından sıfır numara tıraş makinesiyle kafalarında bir yol açmak suretiyle tıraş ederdi. Taşkınlıklarını sürdüren kabadayılardan bıyıklarının yarısı kesilirdi. Bu şekilde kafası tıraş edilen veya bıyığının yarısı kesilen kişi önce kendisinin devamlı gittiği kahvehaneye getirilip serbest bırakılır, kafasını usturayla tıraş ettirir veya bıyığını hepten kesilirdi. Bu şekilde görüntüsü değişen kabadayı, üzerinde hâkimiyet kurduğu kişilerin alaylarına maruz kalmamak için bir süre evinde oturur ve kimseye görünmemeyi tercih ederdi. Aynı şekilde, sarhoş olup rezalet çıkaran kişiler arabayla alınarak o zamanlar hiç kimsenin oturmadığı, evlerin yapılmadığı bir dönemde Zincirlikuyu Balmumcu sırtlarına bırakılır, daha sonra bırakılan şahıslar meskûn yerlere gelinceye kadar ayılmış olurdu (Alıveren, 2006: 18-19).

Türk Polis Teşkilatı açısından yine dönüm noktası olarak görülebilecek gelişmelerden biri de istihbarat biriminin 1950’de yapılandırılarak “Önemli İşler Müdürlüğü” adıyla kurulmasıdır (EGM, 1995: 118). Gerek bu birimin tesis edilmesi gerekse personel eğitimi konusunda Amerika Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA)’nın rolü yadsınamaz bir gerçektir (Özdemir, 2009: 29-31). Emniyet Teşkilatı bu dönemde istihbarat alanında kurumsallaşmaya yönelmiştir (Milletimizin Hizmetinde 150 Yıl (1845–1995), 1995: 118).

İktidarın değişmesi sonucu gelişen yeni siyasi iklim karşısında daha önce ifade edildiği gibi bekle gör anlayışı ortaya çıkmıştır. Kentleşme olgusuyla ortaya çıkan yeni toplumsal eylem biçimleri, genel af neticesinde suç işlemeye meyilli bir kesimin salıverilmesi, artan gecekondulaşma sonrası suç türlerinin farklılaşması, polisin araç ve gereçlerinin yetersizliği ve mesleki eğitimin noksanlığı gibi nedenler iç güvenlikte sorunların yaşanmasına yol açmıştır

(Gözler, 2003: 454). Dolayısıyla Demokrat Parti, ilk yılında gündemdeki asayiş meselesiyle ilgilenmek zorunda kalmıştır (Hürriyet, 3 Haziran 1950, s.1; Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

1- 1950 Yılında Asayiş Meselesi

Türk Polis Teşkilatı, 1950'li yıllara kadar otoriter ve katı kurallarla yönetilmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı sırası ve sonrasındaki gelişmeler neticesinde halk nezdinde korku duyulan bir teşkilatı izlenimi vermiştir. Atatürk Döneminde yapılan büyük devrimlerin uygulanmasında polis birincil derecede sorumlu olarak halk üzerinde etkili olmuştur.

Çok partili siyasal hayatın ve demokrasi kültürünün yerleştirilmeye çalışıldığı Demokrat Parti'nin ilk dönemlerinde Türk Polis Teşkilatı yeni döneme ayak uydurmakta sorunlar yaşamıştır. 14 Mayıs 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle bütün bürokratlar köklü bir değişime tabi tutulmuştur. Yaklaşık 3 yıldır Emniyet Genel Müdürü olarak görev yapan Gafur Soylu, 16 Haziran 1950'de görevinden el çektirilmiş, yerine 20 Haziran 1950 tarihinde M. Ferruh Şahinbaş atanmıştır (Bayram, 2001: 86–92). Söz konusu dönemde yine bürokratlar arasında atamalar ve yer değiştirmeler sıklıkla yaşanmıştır (Cumhuriyet, 22 Eylül 1950, s.1,3). Emniyet Genel Müdürlüğü bu değişimden nasibini almış, M. Ferruh Şahinbaş'ın yerine Milli İstihbarat Teşkilatında görevli Albay Servet Sürenkök, emniyetin başına getirilmiştir (Bulut, 2019: 24).

Görevine başladıktan bir ay sonra Anadolu'daki il emniyet teşkilatlarını denetleyen Servet Sürenkök, polisin görevinin başında bulunduğunu, halkın birkaç istisna dışında polisten memnun olduğunu söylemiştir. Bu gezi sırasında edindiği izlenim şu şekilde olmuştur. Polis kanunun emrinde ve halka hizmette başarılıdır (Cumhuriyet, 25 Ekim 1950, s.1,4).

Anadolu'yu bir tarafa bırakıp, büyükşehirlere bakıldığında durum karmaşık bir hal almıştır. Kentleşmede daha doğrusu gecekondulaşmada başı çeken İstanbul, diğer illere göre suç oranlarında ciddi artış göstermiştir. Özellikle cinsel suçlardaki artış daha belirgin olmuştur. Daha önce bireysel işlenen suçlarda çeteleşme faaliyetleri göze çarpmıştır.

Ulusal gazetelerde her gün asayiş haberleri belli bir yeri kaplamıştır. Asayiş meselesi daha önce bu denli gündemde değilken, adi suçlar gündemin belirleyicisi haline gelmiştir. Örneğin İstanbul'un merkezi olan Fatih'te 5 kişilik bir çete bir kadını kaçırmaya çalışırken, Maslak'ta bir başka beş kişilik çete de soygun gerçekleştirmek isterken suç unsurlarıyla birlikte yakalanmıştır (Cumhuriyet, 19 Eylül 1950, s.1,3). Soygun yapan çeteler her yerde ortaya çıkmış, İstanbul'un başka merkezi yerlerinden biri olan Rami'de otobüs durdurarak içerisinde bulunan iki yolcunun değerli eşyalarını alarak kaçırmıştır (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.1,4). Hatta bu

dönemde aralarında öğrencilerin de bulunduğu hırsızlık şebekesi de suçüstü yakalanmıştır (Cumhuriyet, 3 Ekim 1950, s.1,3). Yakalanmayan ve basında yer almayan adi suçların daha çok olduğu değerlendirilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi son dönemlerde gündüz vakti işlenen hırsızlık suçlarıyla ilgili New York Eski Emniyet Müdürü A. Wallander'ın "Eve Hırsız Girerse Nasıl Hareket Etmeli" isimli makalesini yayınlamıştır. Polis dedektifi kısacası hırsızın geçim kaynağının hırsızlık olduğunu, bunun için ev ve iş yerine girerek bu cürmü gerçekleştireceğini bildirmiştir. Evdeyken hırsız ikamete girdiğinde gürültü yapmanın, köpek beslemenin, dışarı çıktığınızda lambaları açık bırakmanın ve evde değerli bir şey olduğunu kimseye anlatmamanın yüzde doksan işe yaradığını ifade etmiştir (Cumhuriyet, 6 Aralık 1950, s.5). Yine hırsızla karşı karşıya kalındığında ne yapılması gerektiğini, silahlı hırsızdan silahı almanın tehlikeli olacağını, hırsızlıktan sonra odanın bütünlüğünü bozmayarak parmak izinin çıkabileceğini ve hırsız görüldüğü takdirde eşkâlini vermenin önemli olduğunu ilave etmiştir (Cumhuriyet, 6 Aralık 1950, s.5).

Adi suçların her zaman yaşanacağı ancak tedbirlerin etkili ve zamanında alınması neticesinde bu tür suçların azalış eğilimine gireceği öngörülmüştür. Asayiş olaylarını hafife almanın bedeli olarak, İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde cinayet suçlarında 1945-1950 yılları arasında başka bir deyişle son 5 yılda büyük artış meydana gelmiştir. Öyle ki cinayet işleyen kişilerin sayısı cezaevlerindeki mahkumların beşte ikisine tekâmül etmiştir. Sadece cinayet değil aynı zamanda diğer suç türlerinde de çarpıcı bir yükseliş yaşanmıştır. Cinayet açık ara en çok işlenen suç olmakla birlikte, arkasından hırsızlık suçları gelmekte, bu suçu ırza geçme ve kaçırma suçları izlemiş ve devlet memurlarına karşı işlenen suçlar ise son sırada yer almıştır (Vatan, 24 Ekim 1950, s.2).

Gerçekten dönemin Adalet Bakanı Halil Özyörük'ün verdiği bilgiye göre istatistikler aşağıda yer almıştır. Buna göre; cezaevlerinde hükümlü olarak vatandaşların sayısı, cinayet: 8488, ırza geçme: 1220, kız ve kadın kaçırma: 1330, fuhşa teşvik: 17, yol kesme, yağma: 370, zimmet ve ihtilas: 287, irtikâp: 55, rüşvet: 100, casusluk: 88, komünistlik propagandası: 103, mukayyet tekerrür: 500, komünistlik suçu işleyenler ise 10 kişidir. Daha önce basında çıkan suçla ilgili veriler, resmi makamların açıklamalarıyla örtüşmüştür (TBMM ZC, 1950: 616).

Cinayetlerin nedenlerine gelince yarısı hissi nedenlerle geri kalanların ise alkol ve uyuşturucunun etkisi altında vuku bulmuştur. Ayrıca köylerde adam öldürme vakalarının daha yaygın olduğu dile getirilmiştir. Cinayetleri azaltmak ve engellemek için hem içkinin hem de

silah satışının kısıtlanması gerektiği savunulmuştur. Diğer taraftan insanların birbirini öldürmesinin önüne geçmek amacıyla cinayet hukuku ve bu cihetle uygulamayla ilgili kurumsal mekanizmaya ihtiyaç olduğu açıklanmıştır. Cinayete neden olan etkenler ve katillerin hangi saikle bu suçları işlediği gibi verilerin faydalı olacağı değerlendirilmiştir (Vatan, 24 Ekim 1950, s.2).

Bireysel işlenen suçlar artık örgütlü bir şekilde bir işlenmeye başlanmış, işleniş biçimi bakımından bir değişim ve dönüşüm gerçekleşmiştir. Hatta kamuda çalışanların eskiye göre suçlara daha fazla karıştıkları ortaya çıkmıştır. Örneğin bazı polislerin gayri meşru işlere yöneldiği anlaşılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi asayiş konularını ele alan 2. Şube'de görevli bir komiser varlıklı bir kadınla bir olup, evine gelen kişilere şantaj yaptığı iddiasıyla yargılanmış ve yargılamanın sona ermesiyle birlikte suçlu bulunmuştur. Dolayısıyla suç oranlarındaki artış aslında yozlaşmanın ne denli arttığını göstermiştir (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.1,4).

Genel af sonrası suç oranlarındaki ani artış toplumdaki güven ve huzur ortamının bozulmasını tetiklemiştir. Bunda, aftan yararlanarak özgürlüğe kavuşan sabıkalıların suç işlemekten geri kalmamasının payı vardır. Bu durum basında kendine yer bulmuştur. Aftan yararlanan üç kişinin İstanbul'da ev hırsızlığı gerçekleştirmeye çalışırken yakalanması, iki sabıkalının İzmir'de polise saldırması gibi çok sayıda sabıkalıların işlediği suçlar özellikle muhalif basında afişe edilmiştir (Ulus, 19 Temmuz 1950, s.1,3).

Diğer taraftan sarhoşlar ve dilenciler kamyonlarla toplanmış ve polis birimlerine götürülmüştür (Cumhuriyet, 21 Temmuz 1950, s.1,3). Bu bile yeterli olmamış, dilencilik ve sarhoşluk hadiseleri iyice artmıştır. Hatta İstanbul'da beş bin kişilik bir dilencilik çetesinin olduğu, bu çetenin genç bir doktor tarafından yönetildiği ve sadece İstanbul'da altı şubesinin bulunduğu haberleri yer almıştır. Dilenciler ise her akşam bağlı olduğu büroya uğrayarak kazandığı paranın haracını ödediği ve hissesine düşen parayı aldıktan sonra istirahat çekildiği yazılmıştır (Cumhuriyet,7 Kasım 1951, s.1,5). Çözüm yolu olarak Bütçe Komisyonu toplantısı sırasında hırsız ve dilenciler için dayak cezası önerilmiştir (Cumhuriyet, 22 Kasım 1951, s.1, 5).

Özlük haklarıyla ilgili kolluk güçlerinin ciddi sıkıntılar yaşadığı basına da yansımıştır. Beyoğlu'nda çalışan iki yüz üzerinde bekçi, bir avukat tutarak ilgili mercilere başvuru yapmış, eşit işe eşit ücret prensibi icabı maaşlarda iyileştirme yapılması için Cumhuriyet Gazetesine bir mektup göndermiştir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1950, s.5). Yine polislerin haftada bir gün

istirahatli olması ve karakollarda yatılı görevde kalması bu duruma örnek gösterilmiştir. Bununla beraber çalışma şartlarından tutun maaşlara kadar çok geniş bir yelpazede özlük haklarında ciddi düzenlemelere ihtiyaç olduğu dönemin basınından anlaşılmıştır.

2- İstanbul İl Emniyet Müdürü'nün Asayiş İle İlgili Değerlendirmeleri

İstanbul, tüm diğer illerde meydana gelen asayiş olaylarının daha fazlasının yaşandığı devasa bir metropoldür. Demokrat Parti döneminin gözde polis müdürlerinden biri olan Kemal Aygün beklenildiği gibi İstanbul'a atanmıştır. Cumhuriyet Gazetesi yazarı Abidin Daver baş köşesinde Kemal Aygün'ün görüşlerini taşımıştır. Vatandaşın huzur ve güvenliğinin sağlanmasında polisin sorumlu olduğunu, bunu yaparken verilen yetkileri sonuna kadar kullanacağını açıklamıştır. Dahası polise gelen herkese samimi ve iyi bir şekilde davranılacağını altını çizen İstanbul İl Emniyet Müdürü, polislerin vatandaşın korktuğu değil, sevdiği ve saydığı kişiler olacağını söylemiştir (Cumhuriyet 10 Temmuz 1950, s.1,3).

Polisin gelecekte nasıl olması gerektiğinin çerçevesini çizdikten sonra, yaşanan olumsuzluklara göndermede bulunmuştur. Silah taşımamanın yasak olduğu bir ülkede, silah satışının serbest olmasını, yine aynı şekilde bıçak taşımamanın suç olduğu ancak satışının her yerde yapılmasını eleştirmiştir. Dolayısıyla bu konuda yeni bir mevzuata ihtiyaç olduğunu savunmuştur (Cumhuriyet 10 Temmuz 1950, s.1,3).

Başka bir şikâyet konusu, “demokrasi var” sloganıyla başkalarının hak ve özgürlüklerine tecavüzün adeta moda olduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber “demokrasi var” algısıyla polisin küçük çaplı suçları ve kabahatleri görmezden gelmesini şiddetle karşı çıkmıştır. Örnek vererek durumun vahametini açıklamıştır. Buna göre; tramvaylarda sigara içmek yasakken, polisin müdahale etmemesini eleştirmiştir (Cumhuriyet 10 Temmuz 1950, s.1,3).

Sarkıntılık hadiselerinde ve kanuna karşı cürümlerde polisin arabulucu gibi davranıp, kişileri şikâyetçi olmaktan vazgeçirme çabalarını ve görevdeki laubali tavırlarını hiçbir şekilde tasvip etmediklerin söylemiştir. “Zabıta memurları kendi kanuni yetkilerini iyice bilmeli ve bunları her yerde, her zaman ve herkese karşı kullanmakta müsamaha etmemelidirler. Vatandaşların hürriyetlerine tecavüz edip de ‘demokrasi var’ sözüyle zabıtaya, kanun ve nizamla meydan okuyanlara ‘ben de demokrasi kanunlarına uyararak sizi karakola davet ediyorum’ cevabını vermeli, vazifelerini azami vakar ve ciddiyetle yapmalıdır” diye uyarılarını sıralamıştır (Cumhuriyet 10 Temmuz 1950, s.1,3).

Demokrasinin beşiği olarak adlandırılan İngiltere gibi ülkelerde, polisin en ufak suçları bile görmezlikten gelmediğini aksine müdahale ettiğini ifade ederek, iki ülke arasında karşılaştırma yapmıştır. Böylece Londra ve New York gibi büyük ve kalabalık kentlerde asayiş olaylarının kontrol altında olduğunu eklemiştir (Cumhuriyet 10 Temmuz 1950, s.1, 3).

Cumhuriyet Gazetesi yazarı Abidin Daver yeni polis müdürünün söylemlerini tutarlı ve çağdaş bulmuş, polislikle ilgili bütün değerlendirmelerine katılmış ve her türlü desteği sergileyeceğini makalesinde açıklamıştır. Vatandaşın da polise yardımcı olmasını, herkesin hak ve özgürlüklere saygılı olması gerektiğini belirttikten sonra polisin özlük haklarının iyileştirmesini, liyakate önem verilmesini ve mesleki eğitimlerin tam ve eksiksiz yerine getirilmesini önermiştir (Cumhuriyet, 10 Temmuz 1950, s.1,3).

3- Cumhuriyet Gazetesi'nin 1950 Yılındaki Yazı Dizileri

3.1. Sarkıntılık, Yol Kesme ve Zorbalık Hadiselerin Artması Karşısında Ne Yapılmalı

“Cumhuriyet'in Anketi” isimli ilk yazı dizisinde sarkıntılık, yol kesme ve zorbalık hadiselerinin karşısında çözüm önerileri sunulmuştur. Çözümlere daha çok dönemin sorumlu ve icraat makamlarında bulunan kişiler üzerinden gidilmiştir. Yazı dizisi hazırlanırken söz konusu makamları işgal eden yetkililerden suç oranları karşısında ne yapılması gerektiğinin cevabı alınmaya çalışılmıştır.

Suç oranlarının özellikle belli suçlarda artışı karşısında dönemin İstanbul Emniyet Müdürü, kanunlara ve nizamlara karşı bir kesimin ortaya çıktığını ve mevcut yasaların caydırıcılıktan uzak olduğunu belirterek suç artışının neden kaynaklandığının yanıtını vermiştir. Esasında son zamanlarda birçok şehirde sarkıntılık, yol kesme, kız ve kadın kaçırma ve polise mukavemet vakalarının artması ve süreklilik göstermesi kamuoyunda rahatsızlık yaratmıştır (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Polisin suç ve suçlularla aralıksız mücadelesine rağmen olayların bir türlü istenilen seviyeye getirilememesi karşısında günü birlik ve aceleyle alınmış kararlardan ziyade sistemli ve kapsamlı bir şekilde ele alınmasını destekleyen bir yazı kaleme alınmıştır. Bunun için devlet adamları, siyasi partilerin temsilcileri, alanında uzman, profesörler, hukukçular ve sosyologlardan oluşan bir komisyonun teşkil etmesinin önemi işaret edilmiştir. Her geçen gün insanları huzursuz eden bu durum karşısında milli bir mesele olarak görülmesi istenmiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Gelecekte teşkil edecek komisyon, dört başlık halinde gündemi tartışacaktır. Buna göre;

- 1- Son günlerde bazı suçlardaki artışın sebebi,
- 2- Bu suçları engellemek için idari ve kanuni ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği,
- 3- Ceza ve Ceza Usul Muhakemeleri Kanunlarında ne gibi değişiklikler yaparak, cezaların caydırıcı olması,
- 4- Cezaların ve ceza tatbikatının sonuçları hakkaniyete uygun ve adil olup olmadığı, cezaevlerinin ıslah edici özelliği var mı, yoksa cezaevleri nasıl ıslah edici özelliğe kavuşur (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Cumhuriyet Gazetesi bu konuda çalışkanlığıyla ve çalışmalarıyla atif yapılan Vali ve Belediye Reisi Dr. Fahreddin Kerim Gökkaya'ya sorulduğunda; son zamanlarda sarkıntılık hadiselerinde artış olduğunu ancak İstanbul gibi devasa bir şehirde ciddi miktarda meydana gelmediğini, bu cürümleri gerçekleştirenleri en kısa sürede yakalayıp adaletle teslim ettiklerini ve caydırıcılık bakımından etkin olduklarını belirtmiştir. Dahası bu tür suçlara karşı bıkkınlık ve hadiselerin üzerini örtmek gibi bir gayelerinin olmadığını da ilave etmiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Yine bazı sarkıntılık hadiselerinin gerçekleşmediği halde gerçekleşmiş gibi gösterildiği bunların da güven ve huzur ortamını bozduğuna dikkat çekmiştir. Tedbirler kısmına gelince, önleyici polisliğe önem verilmiştir. Örneğin geceleri motorlu ve motorsuz devriyeler her yerde çalıştığını söylemiştir. Buna karşın bu tür tedbirleri abartıldığı konusundaki görüşlerin de olduğunu ancak önlemler konusunda kararlı olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca suçüstü hallerinde mahkemelerin süratle cezalandırdığını sözlerine eklemiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Ceza kanununda vatandaşın huzur ve güvenliğinin sağlanması için daha etkili ve caydırıcı cezalara ihtiyaç olduğunu ve aften yararlananların suç işlememesi gerektiğinin önemini belirtmiştir. Cezaevlerinin daha modern bir hale dönüştürülmesinin ve cezaevlerinden çıkanlara iş temini konusunda yardımcı olunmasının hayati derecede önemli olduğunu bildirmiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Gökkaya, İstanbul gibi büyük bir metropolde cinsel içerikli suçların artışını doğrulamış ve cezaevlerinin ıslah edilmesini lüzumlu görmüştür. Dahası tedbirler noktasında çalışmalar yapılarak son zamanlarda artış gösteren suçların üzerine gidildiğini ve kanunların caydırıcı olmasının gerektiğini belirtmiştir. Dönemin siyasi iklimi içerisinde mensup olduğu siyasi partiyi eleştirmeden, var olan eksiklikleri ve yapılmasına ihtiyaç duyulan düzenlemeleri verdiği röportajda açıklamıştır (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Son zamanlarda artan suçlarla ilgili bir sonraki durak İstanbul İl Emniyet Müdürü Kemal Aygün olmuş ve kendisi görüşlerini paylaşmaktan çekinmemiştir. Avrupa'da polis teşkilatlarını inceleyerek ideal bir teşkilat oluşturma çalışmaları yapan Kemal Aygün suç oranlarında genel anlamda bir artış olmadığını ancak demokrasinin yerleşmesi sürecinde hürriyeti engelleyen bir kesimin ortaya çıktığını dile getirmiş ve bunlara karşı mevzuatın yetersizliğinden dem vurmıştır (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Bir diğer şikâyet konusu, vatandaşın polise yeterince yardımcı olmadığıdır. Kanunlarda suç olmayan kabahatlerde ciddi bir artış yaşandığını, polisin emirlerine uymamak ve mukavemet konusunda bir moda oluştuğunu, polis görevini yerine getirirken karşısındaki suçluların kollanıp kollandığını ve görev yaparken önleyici tedbirler alma konusunda sıkıntılar yaşandığını ifade etmiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Dünyadaki gelişmeleri yakından takip eden Demokrat Parti döneminin önemli Polis Müdürlerinden olan belki de en önemlisi Kemal Aygün, gittiği ülkelerdeki gelişmeleri öğrenmek amacıyla yurt dışı seyahatleri gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla diğer ülkelerdeki polis teşkilatlarını da incelemiş ve karşılaştırma yapmıştır. Türkiye ile İtalya arasındaki farklılıkları değerlendirmiştir. İtalya'nın başkenti Roma'da iş bulamayan veya çalışmak istemeyenlerin belli bir süre sonra şehri terk etmek zorunda kaldığını, yasaların bağlayıcı olduğunu ancak İstanbul'daki cezaevlerinden ıslah olmadan çıkanların, çalışmak istemeyenlerin ve gayri meşru işlere yönelenlerin ilk fırsatta suç işleyeceklerini; şehrin hemen hemen her yerinde son zamanlardaki suçları işleyenler bunların meydana getirdiğini dile getirmiştir (Cumhuriyet,1 Ekim 1950, s.1,3). Nitekim yukarıda belirttiği görüşlerin doğruluğu ortaya çıkmıştır. Son zamanlarda aften yararlanarak serbest kalanların işlediği suçlarla ilgili haberler basında daha çok yer almıştır (Hürriyet, 3 Haziran 1950, s.1). Bu bağlamda aften yararlanan ve işsizlerin suç işlemeye yatkın olduğu görüşü doğrulanmıştır.

Gerçekten de 1951 yılında TBMM'nde işsiz sayısı ile ilgili görüşmeler yapılırken Çalışma Bakanı Hulusi Köymen, Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in bir milyon yüz bin işsiz olduğunu söylemesini abartılı bulmuştur (TBMM Tutanak Dergisi, 1951: 27). Ancak işsiz sayısının büyük şehirlerde oldukça fazla olduğunu açıklamaktan da geri kalmamıştır. Muhalefetin sendika, iş ve meslek odalarından aldığı rakamlara göre; İstanbul'da seksen-doksan bin, İzmir'de kırk bin, Ankara'da yirmi bin ve Adana'da elli bin işsiz olduğu hatta bunlara iki yüz elli bin göçmen işsiz de eklenince çok ciddi bir işsizliğin yaşandığı; bunun da sosyal bir probleme yol açtığı anlatılmıştır (Cumhuriyet, 6 Ocak 1951, s.1,3). Köymen ise, “uzun seneler, memleketimizin iktisadi veçhesi millî ekonominin sektörleri arasındaki

münasebetler gözetilerek ana hatlarıyla tayin edilmiş değildir. Devletçiliğin anlayışında ve tatbikinde dalâlete düşülmesi neticesi olarak memleketimizde hususi teşebbüs tamamen dumura uğramıştır. İş sahaları inkişaf edememiş, insan emeği lâyük olduğu değeri bulamamış; halkımız refahın hasretiyle çırpınıp durmuştur. Binaenaleyh bu manada işsizlik memleketimizde öteden beri huzurumuzu kaçırın bir afet olarak halen de devam etmektedir” demiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi artın işsizler ordusunun suç işleme ihtimalinin yüksek olması kamuoyunda rahatsızlık yaratmıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1951: 27).

İç güvenlikten en üst düzeyde sorumlu olan İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, İstanbul İl Emniyeti ziyareti sırasında gündemdeki asayiş meselesini de değerlendirmiştir. Özellikle son zamanlarda artın asayiş olayları hakkında bilgi aldığı, istatistiklere göre geçmiş yıllara nazaran suç oranlarında düşüş olduğunu, polise mukavemet ve sarkıntılık suçlarında bahsedildiği gibi bir artış olmadığını ancak kısmi bir artışın yaşandığını belirten İçişleri Bakanı, Emniyet ve Jandarma Teşkilatı’nın aldığı tedbirler sayesinde endişeye mahal olmadığını söylemiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

İçişleri Bakanı’nın asayiş olaylarında yaşanan hadiseler neticesinde suçluların üzerine gidilmesi talimatıyla mücadelenin farklı bir boyut kazandığını, son zamanlarda azalış eğilimine girdiğini ve polisin özgüveni ve cesaretinin yerine geldiğini anlatmıştır. İstanbul özelinde hapishanelerden çıkmış ve iş aramak için buraya gelmiş bir kesimin bulunduğunun, bunlara istihdam sağlamanın çok önemli bir mesele olduğunun altını çizmiştir. Bununla beraber iş bulmak için gelip daha sonra başıboş dolaşmaya başlayanlara karşı mevcut kanunların işlevsel olmaktan uzak kaldığını açıklamalarına eklemiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3).

Rükneddin Nasuhioğlu, gazetecilere yaptığı açıklamaları sürdürmüş, suç oranlarının çarpıtıldığını söylemiş ancak cinsel içerikli suçların artışını teyit etmiştir. Kentleşme olgusunun ve aftan yararlananların gerçekleştirdiği asayiş olaylarının hemen hemen her kesimi rahatsız ettiğini, buna karşı çözüm yolları üzerinde çalışıldığını aktarmıştır (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3). Demokrat Parti’nin ilk yılında kamuoyunda asayiş meselesi dikkatleri dış politikadan iç politikaya çekmiştir

Nasuhioğlu basında çok fazla tartışılan göçmen meselesiyle ilgili görüşlerini açıklamaktan da geri kalmamıştır. Örneğin göçmenler arasında tifüs ve sarı gibi hastalıkların olmadığını, ikincisi ise yirmi kilometre yürütüldüğü iddialarının gerçek dışı olduğunu, göçmenlikle ilgili bir komisyon kurulduğunu ve göçmenlerin sorunlarıyla ilgilenildiğini de beyanatına ilave etmiştir (Cumhuriyet, 1 Ekim 1950, s.1,3). Göçmen meselesinin dünden

bugüne gelen bir sorun olmadığı, hatta uzun bir geçmişe dayandığı verilen mülakattan anlaşılmıştır.

3.2. Zabitanın Salahiyeti ve Mesuliyeti Arttırılmalıdır

'Zabitanın Salahiyeti ve Mesuliyeti Arttırılmalıdır' konu başlığında jandarma ve polis meslek teriminin yerine 1950'lerde genellikle zabıta kelimesi kullanılmıştır. Zira jandarma ve polis ayrımı bugünkü gibi keskin değildi. Şehir merkezleri bile yeni yeni polise devredilmiştir. Dolayısıyla iç güvenliği sağlayan kolluk güçlerine zabıta denilmiştir.

Genel Zabıta adıyla anılan jandarma ve polisin sorunları hakkında ikinci yazı dizisi yetki ve sorumluluklarının arttırılması şeklindedir. Artan suç oranları karşısında çözüm önerileri oluşturmaya çalışan ve görüşmeler yoluyla anket çalışmalarını sürdüren Cumhuriyet Gazetesi aynı zamanda avukat olan Demokrat Parti Ankara İl Başkanı Enver Safer Oder'in fikirlerine başvurmuştur. Oder, görüşlerini ifade ederken öncelikle bazı suçlardaki artışların sebebinin siyasi iktidar değişikliğine bağlamanın hatalı olduğuna dikkat çekmiştir (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3). Söylemlerinden anlaşıldığı gibi şüphesiz kendi partisinin politikalarına ters düşmemek kaygısını yaşamıştır. Bu bağlamda bu konuyla ilgili görüşlerini açıklarken kelime seçiminde titiz davranmıştır.

Asayiş olaylarındaki artışın nedenini, iç güvenliği sağlayan personelin görevi savsaklaması şeklinde değil, suçluların suç işlemek için bütün imkânları seferber etmesine bağlamıştır. Kanunların değiştirilmesinden ziyade kanunların uygulanıp uygulanmamasının önemli olduğunu dolayısıyla kanunların uygulanmasında aksaklıkların giderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak dönemin Ceza ve Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yeniden düzenlemesine ihtiyaç olduğunu, nelerin değişeceğinin kanunların neticelerine bakarak belirleneceğini ve ilgili makamlar tarafından çalışmaların yapıldığını anlatmıştır (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3).

Uzun yıllar sonra gerçekleşen iktidar değişikliğinde devlet-toplum nezdinde temiz bir sayfa açmak amacıyla genel affın gündeme alınması şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla kamuoyunda genel af beklentisi gerçekleşmiştir. Bununla ilgili açıklamalara Enver Safer Oder de dahil olmuştur. Af kanununun suçlarda artışa neden olduğu tezinin gerçeklerle uzaktan yakından bir ilgisinin olmadığını, affın yararlanıp tekrar suç işleyecek kişilerin de çıkacağını, bunun da affın getireceği toplumsal barışa hanel getirmeyeceğini, herkesin ikinci bir fırsata hakkı olduğunu söylemiş ve affın getirilerinin daha fazla olacağını iddia etmiştir (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3).

Oder, suçların önlenmesi için hapisanelerin dolması ve suçludan intikam almak şeklinde yaklaşımların hukuk sistemiyle bağdaşmayacağını söyledikten sonra asıl yapılması gerekenin vatandaşın hak ve faydasına yönelik düzenlemeler olduğunu dile getirmiştir. Yine ceza infaz sisteminde mahkûmlara iş ve meslek edinmeye yardımcı olunmasının güzel bir örnek olduğunu belirtmiştir. Cezaevlerinde meslek sahibi olmayı öğrenen mahkûmların ıslah edilmiş, başka bir deyişle topluma karıştıktan sonra suç işleme alışkanlarından vazgeçmiş olmasını umduklarını bildirmiştir (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3).

Demokrat Parti'nin yayın organı Zafer Gazetesi, genel af konusunun yararları ve gerekliliği konusunda taraf olmuştur. Avukat Mehmet Ali Sebük bu gazetede af kanununun gerçekleşmesinin bir milat olduğunu, otuz bin insanın salıverildiği ancak bu şahısların işsiz ve parasız oldukları için onlara iş sahaları yaratmanın ve toplum olarak bu şahıslara destek vermenin gerektiğini anlatmıştır. Bu nedenle hükümetin ve toplumun salıverilen sabıkalıların tekrar cezaevine geri dönmemesi için tedbirler noktasında acele etmesinin hayati derecede önemli olduğunu ileri sürmüştür (Vatan, 30 Temmuz 1950, s.2). Nitekim afa çıkan mahkûmların plan, program ve tekrar suça karışmasının önüne geçecek bir politika olmadığından yüz elli mahkûm çok kısa sürede suça yeniden bulaşmıştır (Vatan, 31 Temmuz 1950, s.4).

Demokrat Parti Ankara İl Başkanı'nın görüşlerini aldıktan sonra Ankara Baro Başkanı Haşim Refet Hakarar'ın düşüncelerine başvurulmuştur. Ankara Baro Başkanı ise suç istatistiklerini görmek gerektiğini, adli olayları inceleyerek suçlarla ilgili verilerin toplanmasını, bu verilerden yola çıkarak suç analizleri oluşturulmasını, ve suç işleyenlerin psikiyatrik ve psikoloji bilimi doğrultusunda incelenmesini önermiştir. Toplumun huzurunu bozan suçlara karşı tedbirler, önleyici ve cezalandırıcı olmak üzere ikiye ayrıldığını ifade etmiştir. Hakarar'a göre; önleyici tedbirler ana kucağında başlayan, mezara kadar süren, pedagoglar, psikologlar ve sosyologlar nezdinde bilimsel bir şekilde değerlendirmeye ihtiyaç duyulan ve suçun gerçekleşmesini engelleyen polislik yaklaşımıdır. Cezalandırıcı tedbirler ise mevzuatın, dönemin ihtiyaçlarına cevap vermediğinden düzenleme yapılmasını ve cezaların da caydırıcı hale dönüştürülmesi gerektiren adli polislik yaklaşımıdır (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3).

Ankara Baro Başkanı fikirlerini açıklamayı sürdürmüş, bir yandan zabıtanın yetki ve sorumluluklarını genişletmenin zaruret doğurduğunu açıklamış, bir yandan kanunlarda bunun için düzenleme yapmanın önemini hatırlatmış bir yandan da cezaevlerinin ıslah edilmesinin şart olduğunu dile getirmiştir (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3). Dönemin iktidar partisi mensupları, bürokratlar, muhalefet ve muhalif gazeteciler bile iç güvenliği sağlayan kolluk güçlerinin

yetkilerinin artırılması konusunda bir ağız birliği içerisindeydi. Dahası suçla etkin mücadele için yasal düzenlemeler ve cezaevlerinin ıslahının hayati derecede önemli olduğu bütün kesimler tarafından kabul edilmiştir (Cumhuriyet, 5 Ekim 1950, s.1,3).

Vatan Gazetesi Başyazarı Ahmet Emin Yalman, “Emniyet İşlerimizde Tezatlar” isminde bir makale kaleme alarak polislik mesleğindeki çarpıklıkları göstermeye çalışmıştır. Buna göre; Emniyet Genel Müdürlüğü'ne getirilen Hava Kurmay Subayı Ferruh Şahinbaş, Tek Parti Döneminde birçok haksızlığa uğradığını ancak keyfi muameleye karşı mücadeleyi yönüyle herkesin beğenisi kazandığını söyledikten sonra polislik mesleğiyle ilgili en ufak bilgisi olmadan emniyetin başına atanmasını yadırgamıştır. Polislik mesleğinin içinden yetkin birisinin ataması yapılması beklenirken, bu atamanın gerçekleşmesiyle liyakate önem verilmediği ortaya çıkmıştır. Yalman, bu durumu kurumların gelişmesini engelleyen ideoloji olarak yorumlamış, başka bir ifadeyle ülkenin çağdaşlaşmasını akamete uğratan yaklaşım olduğunu ileri sürmüştür (Vatan, 31 Temmuz 1950, s.1,4).

Yalman'a göre; insanların can ve mal güvenliğini sağlayan, araç ve gereçler hususunda noksan olan ve maaşları tatmin edici olmayan polislerin, haftada sadece bir gün eve gidebilmesini tenkit etmiştir. Açıklamasının devamında Yalman, karakollardaki çalışma koşullarının sefalet derecesinde vuku bulduğunu, bundan dolayı sağlıklı vatandaşlar arasından seçilen polislerin mesleki hastalıklara yakalanmaktan kurtulamadığını aktarmıştır. Örneğin İstanbul'da iki bin dokuz yüz seksen polisten, en az üç yüz polis verem hastasıdır. Diğer hastalıkların ise bu rakamlardan az olmadığını ifade etmiştir (Vatan, 31 Temmuz 1950, s.1,4).

Fedakârca ve insanüstü gayretlerle çalışan polislerin çoğunluğu teşkil ettiğini söyleyen Vatan Gazetesi Başyazarı, bazı polislerin trafikten ve suçlularla girdiği işlerden çok ciddi rüşvet aldığını söylemiştir. Bir kısım polisin gayri meşru işlerden elde ettiği haksız kazanç halk nezdinde bütün polislerin aynı olduğu yargısını oluşturmuştur. Yalman, gerçekten işini gücünü düzgün yapan ve yasal sorumluluklarını yerine getiren polislerin de aynı muameleye maruz kalmasının yanlışlığını dile getirmiştir. Tek Parti Döneminde gayri meşru işlerle anılan polisin, aynı zamanda sert yüzü de birleşince işini severek yapan polislere vatandaşların yardımcı olmadığını belirtmiştir. Vatandaşın yargısının yanlış olduğunu ve polise yardımcı olması gerektiğini savunmuştur (Vatan, 31 Temmuz 1950, s.1,4).

3.3. Ceza Kanunu, Cezaevleri ve Zabıta Islah Tadil ve Takviye Olunmalıdır

“Cumhuriyet'in Anketi” isimli yazı dizisi asayiş olayları ilgili çözüm önerileri sunmaya devam etmiştir. Toplumsal düzeni tehdit eden ve iç barışı bozan suçlardaki artış nedenleri

üzerinde eğilmenin ihtiyaç olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre; suçların ana nedeni, teessür ve heyecan, ikincisi ihtiras son olarak da cinsi temayüldür (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2).

Birincisi salt psikolojik faktörlere bağlı bir olgu olduğundan insanları suç işlemeye sevk etmektedir. Birçok adi suçun nedeni insan psikolojisine göre değişen ruh halidir. İkincisi kendisinin elde edemediği ve toplumun beklentilerine karşılık veremediği durumlarda başkasına ait mal ve parayı elde etmek için işlediği suçlardır. Hırsızlık, yol kesme, sahtekârlık gibi mala karşı işlenen suçlar bu tür suçlar arasında girmektedir. Üçüncüsü ise cinsi temayülden kaynaklanan bu suçlar, asi bir yapıda olduğunu ve beşerî toplumu en çok sarsan suçlar olduğu belirtilmektedir. Tecavüz, cinsel taciz gibi suçlar ve buna bağlı yaralama ve adam öldürme gibi suçları kapsamaktadır (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2).

Çok partili siyasal hayata geçişin ilk yıllarında suç oranlarının artmasında yukarıda belirtilen üç ana neden olduğu belirtilmiş ve bu durum örneklendirilmiştir. Yirmi kişilik bir tramvaya elli kişinin bindiği takdirde biri diğerinin ayağına bastığında “kör müsün” diye konuşacağından buna uygunsuz bir lafla cevap alacak, arkasından fiziksel temas ve en sonunda cinayete kadar gidecek bir döngünün süreceği öne sürülmüştür (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2). Cinayetle sonuçlanmasa bile birçok adi suçlar silsilesinin yaşanmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

İkincisine bir misal verildiğinde, ekonomik sıkıntılar yaşayan polise imkânlar dâhilinde büyük para getirecek yasa dışı bir iş gelirse cevabı zor olmayacağını anlatmıştır. Ekonomik sıkıntılar içerisinde polisin gayri meşru işlere karışması şaşırtıcı olmayacaktır. Üçüncüsü ise toplumsal hayatta, kadının rızası dışında gerçekleşen tecavüz, cinsel taciz ve istismar içerikli suçlardır. Bu tür suçları önlemek için iki temel tedbir sistemine ihtiyaç vardır. Birincisi önleyici tedbirler, uyuşturucu ve alkol gibi insanların iradesini saf dışı bırakan maddelerin kullanılmasının engellenmesi, silah taşımının kısıtlanması ve bireylerin iyi bir eğitim alarak toplumsal huzuru bozan eylem ve davranışlardan kaçınmasıdır. Bununla beraber yeterince jandarma ve polis istihdam edilmesi ve onların ihtiyaçlarına cevap verecek özlük haklarının düzenlenmesidir. Dahası cinsel suçlar kısmında aile ve okul ortamında ahlak ve terbiyenin aktarılması, bu tür suçlarda kanuni müeyyidelerin herkes tarafından öğrenilmesi gerekmektedir. Aile, okul ve devlete düşen sorumluluğun paylaşılması, en önemlisi ise kanuni tedbirlere sıkı sıkıya sarılmaktır (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2).

İkincisi temel tedbir ise kanuni tedbirlerdir. Kanunlar toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenmeli ve uygulanabilir olmalıdır. Adli zabitanın tesis edilmesi, geniş yetkiler tanınması

ve suç soruşturmalarının hızlı ve etkili yapılması önerilmektedir. Ceza ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda düzenlemeler yapılması önem arz etmektedir. Ceza davalarında şahitlik statüsü ıslah edilmelidir. Ayrıca suçüstü kavramı da ilga edilerek, daha hızlı ve adil bir şekilde sokulmalıdır. Son olarak işlevsiz durumda olan başka bir ifadeyle ne tarifi ne de kendisi var olan cezaevlerinin ıslah edilmesi lüzumludur (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2).

Cezaevleriyle ilgili eleştiriler oldukça fazladır. Örneğin tutuklusu, hükümlüsü, hastası ve hafif ve ağır cezalıları hatta idam cezasının bir arada bulunması ağır bir eleştiri konusu olmuştur. Büyükşehirler dışında Anadolu'daki cezaevlerinin durumunun çok daha kötü olduğu belirtilmiştir. Böyle cezaevlerinin suçluyu ıslah etmeyeceğini, suçtan pişmanlık duymasını sağlamayacağını dolayısıyla cezaevinden çıktıktan sonra daha fazla suç işleme isteği artacağından toplumsal huzurun bozulmasına yol açacağı işaret edilmiştir. Başka bir ifadeyle cezaevine girmeden önceki cesaretinin kat ve kat fazlasını sahip suçluların tekrar aynı suçları işlemesi şaşırtıcı olmayacaktır. Yukarıda ifade edilenler dışında bireylere, partilere ve başka siyasi sebeplere göndermede bulunmanın doğru olmayacağı ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 7 Ekim 1950, s.1,2).

3.4. Polislin Elini Kolunu Bağladık, Azılı Serseri de Namuslu Vatandaş Gibi Kutsi Bir Varlık Addedildi

Cumhuriyetin ilanıyla beraber yapılan büyük devrimlerin amacı Türk Milleti'ni çağdaş medeniyet seviyesine yükseltmektir. Başta eğitim alanında olmak üzere yaşanan büyük değişimler sonucunda suç oranlarında ciddi bir düşüş beklentisi mevcuttu. Ancak demokratik bir düzenin teşkil edilmeye çalışıldığı ve muhalefet partisinin iktidarı ele aldığı 1950 yılında kentleşme, genel af ilanı ve yasaların caydırıcı olmaktan uzak olması gibi etkenler sonucunda suç oranlarında görülmemiş bir artış ortaya çıkmıştır (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

II. Dünya Savaşı sonrası demokrasi olgusu ön plana çıkmış, demokratik ülkeler ve olmayan ülkeler sınıflandırması kendisini göstermiştir. Bu bağlamda ABD ve Avrupa'nın II. Dünya Savaşı sonrası Batı Bloğu içerisinde yer alan Türkiye'ye çok partili siyasal hayata geçişi şart koşturmuştur. 14 Mayıs 1950 tarihinden itibaren bu geçiş asayiş sorunlarıyla beraber gerçekleşmiştir. Yine suçları azaltmak veya yok etmek için çare arayışı sürmüştür. Bu nedenle suçlarla doğrudan ilgisi bulunan idari ve kanuni tedbirlerden bahsedilmiştir (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Suçların artışı karşısında ilk başta kanunlar sorgulanır olmuş ve dönemin aydınları tarafından adalet mekanizmasına ciddi eleştiriler getirilmiştir. Kanunların, önleyici ve ıslah

edici özelliklerinden mahrum, kendi kültürüne yabancı, özenti ve gösteriş ürünü olduğu iddiası gibi tenkitler oldukça fazla yapılmıştır. Son yıllarda suç işleyen ve işlemeyen arasında bir ayrım olmadığı, dürüst vatandaşların aleyhine doğru bir süreç geliştiği aktarılmıştır. Örneğin su ve çapa bir bostanın olmazsa olmasıdır, bostanın olduğu yerde otlarda çapalanır ve sulanırsa bahçede otların hakimiyeti kaçınılmazdır. Özetle otları temizlemezsen bostan büyümmez ve ürün alamazsın. Dolayısıyla bahçe örneğinde olduğu gibi polise dışardan gelen baskıların ve müdahalelerin kolluk güçlerini iş yapamaz hale getireceği ileri sürülmüştür (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Polisin asayiş olaylarını kontrol etmekte zorluk yaşaması ve büyükşehirlerde güvensizlik algısı her kesimde endişeye yol açmıştır. Geçmiş yıllarda suç ve suçluyla mücadelede İstanbul Polisi başarılı olmuştur. İstanbul'da suç ve suçluyla ciddi bir mücadele sergileyen Ekrem Bey isminde polis müdürü yirmi yıl önce suç oranlarını çok düşürmüş, sıradan vatandaşlar aileleriyle birlikte huzur içerisinde gezebilmiştir. Zamanında bahsi geçen polis müdürü vatandaş üzerinde baskı kurduğu ve kısmen özgürlüklerini sınırlandığı için acımasız bir şekilde eleştirilmiş ancak şimdi yaptıklarına bakıldığında eleştirilerin gereksiz olduğu sonucuna varılmıştır (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Af kanunu ile bütün suçluların serbest bırakıldığı, bağlarda gül, dağlarda ise diken yetiştiği dile getirilmiştir. Her suçlunun topluma salıverilmemesi gerektiği ve suç işleme ihtimali yüksek olan sabıkalıların istisna edilmesinin lüzumlu olduğu anlatılmıştır. Türkiye'deki suçluların sabıka kâğıtlarının dolu olmasına rağmen serbest bir şekilde hareket ettikleri ifade edilmiştir. Örneğin, İstanbul'da yüzlerce sabıkası olan Pape Nuri isimli yankesici, son yankesicilik işinden elde ettiği büyük kazanç sonrası Fransa'ya kaçıp, orada yankesicilikten yakalanınca yedi ay hapse ve yol inşaatında çalışmaya mahkûm edilmiştir. Çok zor şartlarda çalıştırılan bu yankesiciye, cezası bitince bir defa daha aynı suçu işlediği takdirde yedi yıl ceza alacağı ve Madagaskar'da çalıştırılacağı söylenildiğinde ilk işi İstanbul'a geri dönmek olmuştur. Yine İstanbul'a döndükten sonra söz konusu yankesici, yankesicilik suçlarını tüm hızıyla işlemeyi sürdürmüştür (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Avrupa'da suç işleyenlere müsamaha gösterilmediği, kişinin kendi ailesinden birinin suç işlediği zaman ilk karşı çıkanların yine aile bireyleri olduğu; yasadışı bir kürtajda ölüm yaşandığında doktorun onlarca yıl hapis cezasına çarptırıldığı ve diplomasının elinden alındığı bildirilmiştir. Cezaların caydırıcı olması sayesinde Avrupa'da suç oranlarının düşük seyrettiğini, Türkiye'de ise suçluların tekrar suç işlemekten geri durmasının şaşırtıcı olacağı değerlendirilmiştir (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Dönemin en önemli sorunlarından biri haline gelen uyuşturucu kullanımı ve ıslahıyla ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır. Uyuşturucudan kurtulmak isteyenlerin tedavi alacağı hiçbir özel klinik olmadığı, mevcut bir tedavi merkezinin ise ücretlerinin çok yüksek olduğu anlatılmıştır. Bunun üzerine doktorlar, tedavi görecektir bir klinik bulamayan uyuşturucu müptelasına Bursa'ya gitmelerini tavsiye etmiştir. Zira İstanbul'dan gidecekler için ulaşım kolaylığına ve büyük ormanlık alanlara sahip olması, bu sayede bol oksijen barındırması ayrıca uyuşturucu madde bulmanın çok zor olması nedeniyle Bursa, uyuşturucu bağımlılığından kurtulmak için popüler bir yer olmuştur. (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Uyuşturucuyu bırakmak isteyenlerin doğru dürüst bir tedavi merkezi bulamadığından, akla en yatkın öneri olan bu tür bağımlılık yapan maddeler bulunmayan bir yerde kendini kontrol etmek olduğu fikri benimsenmiştir. Zira tedavi merkezleri yok denecek kadar az ve pahalı olması, alternatif olarak bu çözüm yolu karşılıklarına çıkmıştır. Örneğin uyuşturucu maddeleri artık kullanmak istemeyen bağımlılar, bu dönemde doktorun önerisini dinledikten sonra Bursa'ya gitmişlerdir. Ancak uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması neticesinde burada da uyuşturucu bulmanın zor olmadığı anlaşılmıştır. Örneğin Bursa'da bir otelde kalırken daha önce uyuşturucu satın aldığı kişiyle karşılaştığını, "burada ne aradığını sorduğunda" uyuşturucu satarken yakalanması sebebiyle buraya sürgüne gönderildiğini söylemiştir. Bunun üzerine söz konusu şahıs Bursa'dan dönmüş ve tedavi merkezi aramıştır (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Suç kanununun tatbikatında aramanın yanlış olduğunu, soruşturma aşamasında adaleti yanıltmak için çeşitli yollara başvurulması eleştirilmiştir. Mesela yakalanan şüpheli, darp ederken öldürdüğü kişinin yere düşüp kafasını çarparak hayatını kaybettiğini, boşanma aşamasındaki eşini silahla öldürmesine rağmen öldürmek istemediğini ve kaza sonucu silahın ateş aldığını iddia etmesi gibi akla hayale gelmeyen savların adaleti yanılttığını bildirmiştir (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Cezaevleriyle ilgili görüşlere bakıldığında olumlu taraflarından ziyade olumsuz yönleri daha çok ön plana çıkarılmıştır. 1950 yılı itibarıyla cezaevlerini ıslah yeri olarak görmenin yanlış olduğu ileri sürülmüştür. Yüzlerce mahkûmu bir arada tutan koğuş sisteminden vazgeçilmesinin gerektiği, hücre yöntemi sayesinde zayıf olanlara baskı ve sindirmenin azalacağı dolayısıyla uzun süre hücrede kalanların nedamet duygularının artacağı ve bundan sonraki yaşantılarında suça karışmalarının önüne geçileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca hücrelerdeki kişilerin belli testler yapıldıktan sonra atölyelerde istihdam edilmesi önerilmiştir (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

Cezaevleriyle alakalı başka bir husus, mahkûmiyeti birkaç ayı geçmeyenler için aynı il sınırları içerisinde cezasını çekebileceğini ancak bir yılı geçen hapis cezalarında ise en uzak noktadaki hapishanelere cezasını çekmek için gönderilmelidir. Zira başta Fransa olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde bu şekildedir. Yine görüş günlerinde yaşanan hoş olmayan hadiselerin tekerrür etmeyeceği, firar etme girişimlerinin sona ereceği ve mahkûmiyetle beraber mahrumiyetin de beraber olması gerektiği ifade edilmiştir. Hâlihazırda bu tür uygulamalardan yoksun olunması, suç oranlarının artışında önemli bir faktör olduğu anlatılmıştır (Cumhuriyet, 11 Ekim 1950, s.1,3).

3.5. Ana-Baba, Muallim ve Polis ile Hâkim El Ele Vererek Seferber Olmalıdırlar

Cumhuriyet Gazetesi son dönemlerde artan suç oranlarıyla ilgili toplumun önde gelen kişilerin görüşlerine başvurarak, yol gösterici rolünü sürdürmek istemiştir. Bu sefer İzmir Barosu Başkanı Avukat Şakir Öngören özellikle İstanbul'da genel adaba aykırı suçlarda artış olduğunu doğrulamıştır. Sarkıntılık ve cinsel taciz suçları göz önünde kendini bilmezler tarafından gerçekleştirildiği ve halkın huzurunu bozan bu şahısların hak ettikleri cezaya çarptırılmadıkları iddiasında bulunmuştur. Bu tür suçların artış sebeplerini ise şöyle açıklamıştır: (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.1,4).

- 1- Demokrasinin getirdiği özgürlüğün sınırlarını aşarak, başkalarının hak ve özgürlüklerini hiçe sayılması,
- 2- Aile hayatındaki bozulmaların suçları tetiklemesi,
- 3- Okullarda verilen eğitimde kanunların öğretilmesinde sorunların yaşanması,
- 4- Vatandaşların emniyet görevlilerine yardımcı olmamaları ve suçluyu kayırmaya çalışması,
- 5- Polislikle ilgili kanunların yetersiz oluşu ve cezaların caydırıcı olmaktan uzak olması (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4).

Öngören, yukarıda sıralanan nedenlerden ötürü yakın zamanda suç oranlarının artacağını, anne-babadan başlayarak, öğretmenler ve kanun adamlarına kadar herkesin el ele vererek suçların önlenmesi konusunda seferber edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Birey ve toplum suç önlemede elinden geleni yaptıktan sonra suç işleyenlerin cezalandırılması bakımından mevzuatın yeterli olmadığını bu yüzden Türk Ceza Kanunu ve Ceza Usul Kanunu ile Polis Vazife ve Salahiyat Kanunu'nda değişiklikler yapılmasının lüzumlu olduğunu öne sürmüştür (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4).

Yine İzmir Barosu Başkanı, 1950'li yıllarda artan suçları örneklendirme ihtiyacından geri kalmamıştır. Örneğin Ceza Kanununun 421. maddesine göre kadınlara, laf atanlara 15 günden 3 aya kadar, sarkıntılık edenlere ise 6 aya kadar hapis cezası verilmektedir. Uygulamada genelde azami ceza yerine asgarisi hakim tarafından istenilir. Bu suçu işleyenler 21 yaşından küçük ve 65 yaşından büyükse bu 15 ve 30 günlük cezalar yerine göre altıda bir ve yarısına indirilerek fail 5-10 günlük hapisle kurtulacağını hatta sabıkası yoksa cezanın tecil edileceğini açıklamıştır. Bu suçları işleyen “sulu zampara” diye nitelendirilen kişiler ise yanına kar kaldığını düşünerek, bu tür suç unsuru eylemlere devam edeceklerdir (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4).

Sarkıntılık ve cinsel taciz gibi suçların soruşturmalarının şikâyete tabii olması, resen soruşturulmaması başka bir deyişle şikâyet olmadığı takdirde savcı veya polis doğrudan soruşturma açamamaktadır. Yine bu suçlarda başka bir şart ise mahkeme sürecinde dilekçeyle başvurulması zorunluluğudur. Öngören, gelinen aşamada mağdur kişinin bu kadar külfete katlanıp, şikayetçi olmasını beklemek hayalcilik olacağını anlatmıştır. Nitekim “Allahından bulsun” diyerek şikayet oranlarının çok düşük kaldığını söylemiştir. Dolayısıyla mevzuatın başından sonuna kadar ele alınmasının elzem olduğu dile getirmiştir. Polisin sarkıntılık ve cinsel taciz gibi suçlarda resen harekete geçmesi ve failin en ağır cezalara çarptırması özellikle kadınların güvenliğinin sağlanması için hayati derecede önemli görmüştür (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4).

Görüşlerini açıklamayı sürdüren Öngören, cezaevlerinin bugünün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kaldığını, birkaç cezaevi dışında durumun endişe verici boyutta görüldüğünü ve suçluları ıslah etmek amacından yoksun olduğunu ifade etmiştir (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4). Kadın polislerin çalışmasını toplumsal barışın ve güvenliğin sağlanmasında önemli işlevinin olacağını belirtmiştir. Yararlılıkları su götürmez bir gerçek olan üç yüz elli bayan polisin İstanbul'da olmasının memnuniyet verici olduğunu, diğer illerde de kadın polislerin sayısının artırılması gerektiğini ileri sürmüştür (Cumhuriyet, 15 Ekim 1950, s.4).

Ulus Gazetesi'nde 1950 yılında Amerika'da bir bayan polisin ülkenin en büyük uyuşturucu kaçakçısının yakalanmasında oynadığı rolü ayrıntılarıyla ele almıştır. Buna göre; Winifred Hayes isimli kadın polis, uzun yıllardan beri suç çetesini takip ettiklerini ancak her seferinde polisleri atlatan Tadoario Balarezo'yu en sonunda yedi ay takip ettiğini, bu süreçte günde üç defa kıyafet değiştirdiğini, sabah elinde erzak malzemesiyle hizmetçi rolünü oynadığını, öğleden sonra süslü bir kadın olarak yüzünü vualet şapkayla kapattığını bunu yaparken yüzlerce şapka giydiğini ve onlarca köpek gezdirdiğini akşamları ise barlara uygun kıyafet tercih ettiğini, bu çete reisinin adamlarıyla sohbet ettiğini, uygunsuz tekliflerle

karşılaştığında mizaha başvurduğunu ifade etmiştir. Böylece şahsın polisleri atlatma şansının ortadan kalktığı için yakaladığını gururla anlatmıştır. Bunun gibi kadın polislerin başarıları ve erkeklere göre daha fazla olmakta kısacası kadınların polislik için uygun bir yaratılışa olduğu makalede incelenmiştir (Ulus, 23 Temmuz 1950, s.5,7).

3.6. Hürriyeti, Her İstedüğümüzde Yaparız, Sananlarla Mücadele Mecburiyetindeyiz

Cumhuriyet Gazetesi son araştırma yazısında, ünlü aktör aynı zamanda Türk Sosyoloji Kurulu üyelerinden Ali Rıza Korap'a müracaat ederek görüşlerini almak istemiştir. Korap öncelikle demokrasiyle yeni tanışıldığını ve kavram kargaşası yaşandığını söyledikten sonra idare nasıl takdir yetkisini keyfi bir şekilde kullanamazsa aynı şekilde bireylerin de diğer bireylerin zararına maddi ve manevi düşmanlık ve keyfiyet besleyemeyeceğini dile getirmiştir. Zira demokrasiyi ne üst tabakanın ne de imtiyazlı bir sınıfın tahakküm ve saltanatı şeklinde tanımlamıştır (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.1,5). Bu nedenle hak ve özgürlüklerin sınırsız olamayacağını, bu sınırın başkalarının hak ve özgürlüklerin sınırlarında biteceğini nakletmiştir.

Korap'a göre; demokrasi bir disiplin ve kanuna mutlak uymak anlamına gelmektedir. Fakat hürriyet mücadelelerinde olduğu gibi "her istediğimizi yaparız" gerici anlayışla mücadele edilmelidir. Son zamanlarda artarak devam eden suçların nasıl önlenebileceği konusu gözden geçirildiğinde kanunların ilk aşamadan itibaren uygulanmasındaki laubaliliği ele almak mecburiyeti vardır. İstanbul Belediyesi Nizamnamesine göre; kurallara uyan kişi yok denilecek kadar azdır. Örneğin, ne kadar yasak levhaları varsa işlevsiz bir durumda olduğu anlatılmıştır. "Tükürmek yasaktır, sigara içmek yasaktır" gibi uyarıcı işaretlere rağmen hem yere tükürülmekte hem de sigara içilmektedir. Toplu taşıma araçlarında kurallara uymama sonucu duman altı olmuştur. Yine Korap, gıda hijyeni ve fiyat kontrollerindeki laubalilik bütün kötülükleri besleyip yaşatan ve sosyo ekonomik düzeni bozan başat neden olduğunu açıklamıştır (Cumhuriyet, 16 Ekim, 1950, s.5).

Genellikle kanunların yeniden düzenlenmesi konusunda görüş birliği vardır. Bu değişiklikler yapılırken ekonomik hayatın düzenlenmesi de dikkate alınmalıdır. Hatta ruhi ve manevi kalkınma için maddi refahın ayarlanması esastır. Çünkü maddiyat olmazsa ruhi ve manevi hayat sekteye uğramaktadır. Dolayısıyla ekonomik alanın düzenlenmesi, toplumsal refahın sağlanması için elzemdir (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

Görüşlerini açıklamayı sürdüren Korap, ahlaki ve iktisadi hayatın geri kalmasına veya yozlaşmasına bağlı ortaya çıkan suçluların konusunu önemle ele alınması ve bu tür suçluların kökünün kazınması gerektiğini ileri sürmüştür. Dahası ticari hayatta karşılaşılan dolandırıcılık

vakaları üzerinde durulması gerektiğini ikaz etmiştir. Örneğin, komşusunu ticarete hile yaptığını gören esnaf kendisi de zamanla aynı hileye başvuracaktır. Ticarete hilenin bir ayıp ve ahlaksızlık olduğu unutulup, uyanıklık değeri kazanmasını acı bir durum olarak değerlendirmiştir. Zira ahlaksızlık sadece kötülük yapmaktan ibaret değil, bundan utanıp sıkılmamak, bunu bir marifet saymaktır. Çözüm yolu olarak ileri sürülen görüş ise ruh, toplumsal ve medeni ahlak terbiyesini sağlamak ve pekiştirmektir (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

Avukat Rasim Cenani'nin ise iktidarın değişmesi, bu zamana kadar muhalefete baskı yapmış ve muhalefeti meşru karşılamamış emniyet görevlilerini bocalamaya sevk ettiğini anlatmıştır. Daha doğru bir ifadeyle iktidarın polisi olmanın sorunlarını yaşamıştır. Bununla beraber çok partili siyasi hayatta siyasilerin sorumsuz bir şekilde sert söylemlerde bulunmaları, düşüncesizce dillendirilen ve şiddeti çağrıştıran ifadeler, toplumsal huzursuzluk söylemleri suç işlemeye meyilli kişilerin cesaretlerini arttırmıştır (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

Cenani, kolluk güçlerinin belli özelliklere sahip olması gerektiği üzerinde durmuştur. Buna göre; kanunları uygulayan polislerin sevilen, sayılan, dürüst, bilgili ve iç huzurunu sağlayan kişiler haline getirmenin şart olduğunu dile getirmiştir. Buna karşın vatandaşın asayişini sağlamakla görevli polisler için saygı göstermesi ve yardımcı olması gerektiği görüşünü yinelemiştir. Şehirlerde çocukları polis, köylerde ise jandarma ile korkutmanın genel huzurun sağlanmasında bir rolü olamayacağını ileri sürmüştür (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

Kanunların değişikliğe ihtiyaç duyduğu su götürmez bir gerçektir. Örf ve adetlere, iktisadi ve toplumsal hayata özgü yaptırımların getirilmesi toplumsal huzur açısından vazgeçilmez olduğunu belirten Cenani, ceza infaz kurumlarını yeniden düzenleyerek işlevsel hale dönüştürülmesini önermiştir. Daha önce dile getirilen cezaevlerinin suçluları ıslah etmediği görüşünü savunanlara karşı çıkmış ve ıslah edici özelliği olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca iş esasını temel alınarak kurulacak cezaevlerinin sayısının çoğaltmakla, bu kurumların daha işlevsel ve yararlı olacağını dile getirmiştir (Cumhuriyet, 16 Ekim 1950, s.5).

Ordinaryüs Profesör Sıddık Sami Önal Zafer Gazetesi'nde kaleme aldığı makalede, adalet mekanizmasıyla ilgili çıkarımlar yapmıştır. Örneğin, Kanuni dönemindeki adalet mekanizmasının Fransa gibi ülkeleri etkilediğini ve üç kıtayı kaplayan muazzam imparatorluğun yönetiminde adaletin ne denli işlevsel bulunduğunu ortaya koymuştur. Yargı bağımsızlığı sağlamanın ve reformun önemine dikkat çeken Önal, hakim ve savcılarının adalet bakanlığına bağlı memurlar gibi olduğunu üzümlere belirtmiştir. Dolayısıyla ideolojileri bir

tarafa bırakarak adalet müessesinin yeniden ve esaslı bir surette gözden geçirilmesini şiddetle tavsiye etmiştir (Zafer, 26 Temmuz 1950, s.2).

Yine Önal, “Hukuk Telakkimizin Geçirdiği Buhranlar” isimli makalesinde Türk Hukuk Sisteminde Hakkı Bey, Ebussuular ve Zenbilli Ali Efendiler gibi büyük hukukçuların en sert hükümdarlara karşı ne pahasına olursa olsun adaleti tecelli ettirdiklerini ifade etmiştir. Kurumlarda bozulmasıyla beraber adalet mekanizmasının adalet dağıttığı algısının zayıfladığı, bozulmalardan sonra da adalet buhranların başladığını söylemiştir. Kısacası adalet müessesinin, hukuk fikrinin, hukuka inanmanın bir şuur haline gelmesi, bu şuurun kuvvetlenmesi, yayılması ve nihayet kuvvetin bu fikre bağlanarak teşkilatlanmasıyla ortaya çıkacağını iddia etmiştir (Zafer, 27 Temmuz 1950, s.2).

Sonuç

7 Ocak 1946’da kurulan Demokrat Parti, dört yıllık muhalefetten sonra, 14 Mayıs 1950’de düzenlenen seçimleri kazanarak iktidara gelince kemikleşmiş sorunlarla karşılaşmış, içerde başta asayiş zaafiyeti olmak üzere huzur ve güven ortamının sağlanmasında sorunlarla yüzleşmiştir. İktidarın el değiştirmesiyle seçim öncesi yaşanan gergin ortam sona ermiş, daha önce genel aflu ilgili verilen sözlerin gerçekleşmesi için düzenleme yapılmış, nihayetinde aflu beraber çok sayıda mahkûm serbest bırakılmıştır.

Siyasi iktidarın değişmesiyle beraber sosyo ekonomik ve kültürel gelişmeler de dinamik bir süreç yaşamıştır. Köylerden kentlere doğru yönelen nüfus hareketi şehirlerde bir taraftan işçi ihtiyacını karşılarken diğer taraftan da gecekondulaşma ve çarpık kentleşme sorununu ortaya çıkarmıştır. Gerçekten de söz konusu döneme bakıldığında köylerden şehirlere kanalize olan büyük nüfus hareketleri ve asayişe müessir olayların sıklıkla vuku bulduğu sancılı bir dönem yaşanmıştır. Daha önceden bilinen ancak kamuoyunda dillendirilmeyen “sarkıntılık” gibi cinsel içerikli suçlarda çarpıcı bir artış meydana gelmiştir. Bu döneme kadar iç güvenlik teşkilatı geleneksel yöntemlerle asayiş olaylarını büyük ölçüde kontrol etmiştir. Bunu yaparken halk üzerinde korku havası yaratıldığını söylemek abartı olmayacaktır.

Devlet ve partinin özdeşleştiği dönemden bu yana, sistematik olarak muhalefet üzerinde baskı uygulayan kolluk güçleri, iktidar el değiştirdikçe kendilerini büyük bir kararsızlık içerisinde bulmuştur. Bu durumdan çıkmak için kolluk güçleri kendileri geri plana çekerek olan biteni anlamaya çalışmıştır. Bununla beraber demokratik değerlerle tanışmamış olan jandarma ve polis demokrasi vaadiyle iktidara gelen Demokrat Parti’nin ilkeleriyle çatışma yaşamayı kaçınılmaz olmuştur.

Genel af sonrası artan suç oranlarının basında yer alması halk üzerinde bir endişeye neden olmuştur. İlk başlarda genel affı olumlu karşılayan kesim, af sonrası kamu düzeninin bozulmasıyla ortaya çıkan durumdan şikâyetçi olmaya başlamıştır. Güvenlik güçlerinin bu süreçte asli görevlerini yaparken çekingen tutum izlemeleri suçluları cesaretlendirmiştir. Dolayısıyla yurt içindeki bir numaralı sorun basında daha fazla işlenmiş, bu duruma kayıtsız kalamayan Cumhuriyet Gazetesi tarafından tarihinde ilk ve son olarak suçun önlenmesiyle ilgili bir yazı dizisi kaleme alınmıştır.

İlk yazı dizisinde sarkıntılık, yol kesme ve zorbalık gibi adi suçlar karşısında ne yapılması gerektiği sorgulanmış, bunun için İstanbul Valisi ve Belediye Başkanına gidilerek görüşleri alınmıştır. İstanbul gibi devasa bir şehirde suç oranlarının normal olduğunu ancak cinsel suçlarda artış olduğunu, tedbirler noktasında çalışmalar yapıldığını söylemekle beraber, iki konuda eksiklerin olduğunu söylemiştir. Birincisi mevzuatın caydırıcı olmaktan uzak olması ikincisi ise cezaevlerinin ıslah edici özelliğinden yoksun kalmasıdır. Yine İstanbul'un yeni İl Emniyet Müdürü aynı şekilde suç oranlarının artışın sebebi olarak ilk sırada yer alan mevzuatın yetersizliğini işaret etmiştir. Hatta polisin görevlerini yerine getirirken vatandaşın polise yardımcı olmaktan imtina etmesini ve suçluyu kollayıp korumasını da eleştirmiştir. Aftan yararlananların ve işsiz güçsüz bir kesimin büyükşehirlerde uzun bir süre kalmasını diğer ülkelerdeki mevzuat hükümleriyle karşılaştırmış ve suçların engellenmesi noktasında bu kişilerin iş bulmak için yeterli bir sürede kalmasının önemine değinmiştir. Bu nedenle iş bulmak maksadıyla büyükşehirlere gelenlerin uzun süreli veya kalıcı bir şekilde yerleşmesi istenmemiştir. Ülke düzeyinde sorumlu mevkide bulunan İçişleri Bakanı da polise gerekli talimatlar vererek tekrar asli işlerine geri döndüklerini ve suçla mücadelede etkin olacaklarını açıklamıştır. Sarkıntılık ve görevi yaptırmamak için direnme gibi suçlarda artış olduğunu ancak bu suçların kontrol altında olduğunu eklemiş, aftan yararlanan ve işsiz kesimin suç işlemesine karşı çalışma yaptıklarından bahsetmiştir.

İkinci yazı dizisinde kolluk güçlerinin yetkilerinin artırılması işlenmiştir. Dönemin Demokrat Parti Ankara İl Başkanı iktidar değişikliğinden dolayı suçlarda artış meydana gelmediğinin altını çizmiştir. Herkesin ikinci bir hakka sahip olması gerektiğini ileri sürmüş ve cezaevlerinin ıslah edici işlevini önemli bulmuştur. Ankara Baro Başkanı suçları önlemek konusunda bilimsel bir yaklaşım sergileyerek, alanında uzmanlardan oluşan bir komisyon teşkil edilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Polisin yetkilerinin artırılması ve cezaevlerinin ıslah edici özelliğinin ön planda olduğu yeniden yapılanma tavsiyesinde bulunmuştur.

Üçüncü yazı dizisinde asayiş meselesi hakkında çözüm önerileri sunulmuştur. Mevzuatın temelde caydırıcı ve etkili olmasının gerekli olduğu görüşü öne çıkmıştır. Bu nedenle suçun engellenmesi ve suçu işleyenlerin de hak ettikleri cezalara çarptırılmasını yönünde çalışma yapılması işlenmiştir. Kolluk güçlerinin özlük haklarının iyileştirilmesi, geniş yetkilerin tanınması ve cezaevlerinin ıslah edici olması konusunda adımların atılması ikazında bulunulmuştur.

Dördüncü yazı dizisinde benzer öneriler paylaşılacakla beraber siyasi iktidar tarafından güvenlik güçlerinin yetkileri tırpanlanmış ve suçla mücadelede etkin rol oynaması kısıtlanmış, böylece kamu düzenini bozmak isteyenler bu boşluktan istifade ederek asayiş olaylarının tırmanmasına ve toplumsal düzenin bozulmasına yol açmıştır. Diğer taraftan kolluk güçlerinin modern araç ve gereçlerle donatılması ve uyuşturucu bağımlılarını tedavi edecek müesseselerin açılma zarureti anlatılmıştır.

Beşinci yazı dizisinde görüşlerine başvuru İzmir Barosu Başkanı Avukat Şakir Öngören ailenin, okulun ve tüm toplumun suçların engellenmesi konusunda sorumlu olduğunu, bu doğrultuda bireylerin kamu görevlilerine yardımcı olunmasını savunmuştur. Polise yetki veren mevzuatın baştan sona ele alınmasını ve Türk Ceza Kanunu'nda düzenlemeler yapılmasını söyleyen Öngören, ivedilikle harekete geçilmesinin şart olduğunu belirtmiştir. Dahası mağdurların kamu tarafından daha fazla korunması ve pozitif ayrımcılığın uygulanması hususunda uyarıda bulunmuştur. Ayrıca kadın polislerin görevlendirilmesini olumlu bir gelişme olarak görmüş ve her yerde istihdam edilmelerini talep etmiştir.

Son yazı dizisinde tanınmış aktör ve Türk Sosyoloji Kurulu üyelerinden Ali Rıza Korap, demokrasinin getirdiği özgürlük havasının bireyler tarafından yanlış anlaşıldığını ve bu durumun başkasının özgürlük ortamını bozmasına izin vermemesini gerekli bulduğunu dile getirmiştir. Bilhassa “her istediğimizi yaparız” gerici anlayışıyla mücadele edilmesi zaruretini bildirmiştir. Kanunların getirdiği yükümlülüklerle kimsenin uymadığını dile getirmiş ve bu kanunların veya idari cezaların yeniden düzenlenmesini önerirken, ekonomik hayatın düzenlenmesi de dikkate alınmasını şiddetle telkin etmiştir. Avukat Rasim Cenani'nin ise Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi, kamu düzenini sağlayan görevlileri kararsızlığa düşürdüğünü, siyasetçilerin sert söylemleri, düşüncesizce ağızdan çıkan ve şiddeti çağrıştıran ifadelerin toplumsal huzuru baltaladığını ifade etmiştir.

Aftan sonra içerdeki gündemin belirleyicisi, asayişe müessir olaylar olmuştur. Demokrat Parti'nin seçimden önce sloganlaştırdığı demokrasi ve özgürlük mefhumuyla birlikte

kolluk güçleri, insan hak ve hürriyetlerini dikkate alarak kamu güvenliği sağlanması özelinde gelgitler yaşamıştır. Ancak tehlikeli hal almaya başlayan kamu güvenliğinin zedelenmesi üzerine, polis geleneksel yöntemlerle sahalara geri dönmek zorunda kalmıştır. Geleneksel yaklaşım ile elbette halk nezdinde korku duyulan ve polisin sert yüzü ifade edilmiştir. Buna rağmen gecekondulaşma ve şehirleşmenin artmasıyla birlikte suç ve suçlularla mücadelede istenilen başarı ortaya konulamamıştır.

Cumhuriyet Gazetesi ilgili yazı dizisi zengin içerikli, pragmatik ve bugün bile geçerli çözüm önerileriyle tarihsel görevini yerine getirmiştir. Gerçekten bu dönemde sorunlara çare arayışıyla yola çıkan öneriler iktidar tarafından dikkate alınmamış, böylece asayiş meselesi dallanıp budaklanmıştır. Yazı dizisi okunduktan sonra “tarih tekerrür eder veya olaylar tekerrür eder” yargısı günümüz dünyasında fazlasıyla hissedilecektir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 1950 yılında kaleme aldığı son derece özgün yazı dizileri, diğer gazetelerde pek etki yapmamıştır. Bir diğer muhalif gazete Ulus Gazetesi de aftan çıkanların işledikleri suçları daha fazla ön plana çıkardığı görülmüştür. İktidarın yayın organı Zafer Gazetesi'nde birkaç makale dışında asayiş konusunu pek gündeme almamış ancak “asayiş berkemal” şeklinde cevaplar vermeyi tercih etmiştir. Bu dönemde Vatan Gazetesi ise daha tarafsız bir politika izlerken, asayiş meselesini işlemiş ancak çözüm önerileri konusunda bir çalışma içerisinde yer almamıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

TBMM Zabıt Cerideleri, IX/1, 1950, s. 616.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem IX, 5. 1. 1951, Cilt: 6, Toplantı 1, s.27.

Gazeteler

Cumhuriyet

Hürriyet

Vatan

Vakit

Ulus

Zafer

Kitaplar ve Makaleler

Alıveren, E. (Ekim 2006). “40 – 50 Yıl Önceki İstanbul Emniyeti” , Çağın Polisi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 58.

Sitembölükbaşı Ş. (1995). Türkiye’de İslâm’ın Yeniden İnkişafı: (1950-1960), Ankara: İSAM Yayınları.

Dikici, A. (2009). “Demokrat Parti Dönemi İç Güvenlik ve Türk Polis Teşkilatı” Akademik Bakış, III/5.

Bayram, A. (2001). Cumhuriyet Döneminde Emniyet Teşkilatının Yapısı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Yüksek Lisans Tezi.

Baysal, U. (2024). Demokrat Parti Dönemi’nde İmar Kanununda Değişiklikler ve Ankara’da Meydana Gelen Sel Felaketleri, Atatürk Yolu Dergisi, S.75.

Bulut, F.K. (2019). Demokrat Parti Dönemi Asayiş ve Güvenlik Sorunları ve Bunlara Karşı Alınan Önlemler, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum: Yüksek Lisans.

Gözler, K. (2003). İdare Hukuku, II, Bursa: Ekin Kitabevi.

Lewis, B. (2000).(Çev. Metin Kıratlı), Modern Türkiye’nin Doğuşu, Ankara: TTK Yayınları.

Kuzey Bulut, F. (2019). Demokrat Parti Dönemi Asayiş Ve Güvenlik Sorunları Ve Bunlara Karşı Alınan Önlemler, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum: Yüksek Lisans Tezi.

Demirbaş, C. (Ocak-Şubat-Mart 2005) “Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Polis Teşkilatı”, Polis Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 43, Ankara.

-
- Y.y. (1978). Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri (1923–1960), I/11, Ankara: Başbakanlık Basımevi
- Landau J. M. (1979). Türkiye'de Sağ ve Sol Akımlar, (Çev. Erdinç Baykal), Ankara: Turhan Kitabevi.
- Özdemir, E. (Haziran 2007). "Polis Çağdaş Köle Midir", Çağın Polisi Dergisi, VI/ 66.
- Y.y. (1995). Milletimizin Hizmetinde 150 Yıl (1845–1995), Ankara: EGM Yayını.
- Y.y. (1973). Cumhuriyetin 50. yılında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Kuruluşu: Tarihi Gelişimi, Görev ve Yetkileri ve 1923-1973 Çalışmaları, II. Kitap, Ankara: EGM Yayınları.
- Yağar, H. (1988) Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev (1845-1923), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

EKLER

Ek-1

Asayışı ihlâl eden 10 zorba yakalandı

Bunlardan 5 kişi bir kadını zorla kaçırmak istediler, diğer beşi de Maslakta pusu kurmuş bulunuyorlardı

Atikalipaşada genç bir kadını kaçırmaya teşebbüs edenler yakalandıktan sonra
(Yazısı üçüncü sahifemizde)

Cumhuriyet, 19 Eylül 1950, s.1

Ek-2

Sarhoşlar dilenciler ve gürültü ile mücadele

Sarkıntılık yapan sarhoşlar, kamyonlarla toplanarak zabıta hekimine sevkediliyor

Şehirde dilenciler toplanırken

Vali ve Belediye Başkanı Fahreddin Kerim Gökay şehri ilgilendiren meseleler hakkında dün bir muharririmize aşağıdaki izahatı vermiştir:

«— Şehri ilgilendiren bir kaç mesele etrafında hemşerilerimin dikkatini çekmek istiyorum. Bunlardan birisi, galiba mevsim sıcaklarının — Arkası Sa. 3, Sü. 7 de —

Cumhuriyet, 21 Temmuz 1950, s.1.

6 Aralık 1950

CUMHURİYET

MERAKLI YAZILAR

Eve hırsız girerse nasıl hareket etmeli?

Yazan: New-York eski Polis Müdürü A. Wallander.

İnsan gece yarısı evde hırsız olduğunu anlırsa ne yapmalı? Hırsızlık, cürümlerin başında geldiğine göre herkes böyle bir vaziyette karşısında kalabilir. Hırsız hattâ en mütevazî evlere bile girebilir.

Bir gün bundan bahsettiğim bir dostum bana dedi ki:

— Canım benim eve kim girer? Param pulum olmadığımı herkes biliyor.

Buna rağmen bir gece yarısı hırsız camı keserek eve girer. Dostumun hakikaten fazla parası yokmuş ama pulu varmış. Arkadaş çocuklugundanberi pul koleksiyonu yapmış. Son zamanlarda koleksiyonuna küçük oğluna vermiş. Pulların değeri yüz dolar kadar birsey. Fakat çocuk bunu etrafa yamış ve ağzından geçen geçen koleksiyon bir kaç bin dolar kaymetinde oluyormuş. İşte hırsız bunu çalmağa gelmiş.

Hırsız da herkes gibi günlük ihtiyaçlarını temin etmek mecburiyetindedir. Onda hiç büyük bir parı vurmaya tasarlarken arada

ufak tefek "Tavuk hırsızlığı" da yapar.

Daha birkaç gün evvel bir işçi bir evin kapısını çalar kadın açar. İçeri giren adamın elinde radyoyu tamir etmeye geldiğini söyler ve içeri girerek kapıyı kapatır. Sonra cebinden bir tabanca çıkarır:

— Eller yukarı, der.

Ve elleri koymuş gibi dolabı açar. orada bulunan iki yüz doları alarak savuştur.

Her gün, bilassa gündüz, birçok hırsız bu şekilde hareket ederek evleri soymaktadırlar. Onun için kayma bilmediği insana aşmak son derece tehlikelidir. Emniyet zincirinin bu hususta çok hizmeti dokunabilir. Zincir takılı olursa gelen adamın neyin nesil olduğu anlaşılır ve ona göre hareket edilir.

Bir hırsızın düşünceleri

Hırsızlığa karşı tahaffuz çareleri var mı? Bu hususta bir hırsızla konuştuklarımı şuraya naklediyorum:

Sual — Kapı ve pencereleri hırsızın girmeyeceği şekilde kapamak mümkün mü?

Cevab — Yoktur. Her hangi kapı ve pencereyi aletlerle iki dakika içinde açabilirim. Cam kırılmak da kolay: Camın üstüne bir yakıt korusunuz. Cam düştüğü zaman yakıt da üstüne düşer ve böylelikle hiç girtilti çıkamaz.

Hırsız bir eve girmeye kalktınsa koymuşsa mutlaka girer. En iyisi ona bu arzuyu vermemektir. Hırsız evinizde neler olduğunu bilmezse girmez.

Sual — Geceyarısı evde hırsız

olduğu anlaşılırsa ne yapmalı?

Cevab — Yapacak şey yok. Klâsik hırsız evde kimsesiz olmadığı zaman girer. Onun istediği eşya veya para gelmektedir. Kendini tehlikeye koymakta mana yok.

Şayet hırsız alt katta ise panterde yapmalı. Kaçar. Fakat aynı katta ise hiç kimdamayınız. Tabanca da kullanmayınız: Hareketiniz hayattınıza mal olabilir. Sual — Demek hırsızla karşı tahaffuz çaresi yok gibi bir şeydir. Cevab — Var. En iyisi gürtüldür. Evde ufak da olsa köpek iyi şeydir. Sonra sokaka çıktığınız zaman evde ışık bırakınız. Herkes evinizde neler olduğunu anlamayız. Bu basit ihdyat tedbirleri yüzde doksan iyi netice verir.

Bazan evinizi soymak isteyen "kumpanyaya" öndü gönderir ve böylelikle kıyı köyüne teklif ettirir. Kendini bilen hırsızlar körü körüne hareket etmezler. Gireceği yeri muayene ederler: Kapılar nasıl açılıyor, içeriyi mi dışarıya mı? Patridi ediyor, geçiriyorlar mı? Odalar nasıl tanzım edilmiş? Eşyanın şekli nasıl? Evin planı hırsızın ezberinde olmalı. Meselâ günün birinde size bilmem ne marka ütü fabrikasının bir müessesini gönderirler.

Adam lâf arasında sizden bir bavyalı yüz kağıt, etrafı teklif eder, kapının kilidini gözden geçirir ki zamanı geldiği vakit ona göre maymunluk kullanın.

Hırsızlar hesabına malumat toplamak isteyenler kredi eli mal so-

larmak için bir şirketin müessesili olduklarını söyleyerek konsullardan da malumat toplarlar. Konsulların bu hususta ne bol malumat verdiklerini görmezle insana hayret verir. El insana evini kendinden iyi biliyor.

Bu hazırlayıcı faaliyet yalnız bünyelik "partisi" lere mahsus değildir. Hırsızlar birkaç yüz dolar kaktıraçak olsalar dahi daima iyi hazırlanıyor ve herseyi ona göre düşündürüyor karar verirler. Zaten onun teklif edil midir ki bir çokları tutulmaz?

Gece yarısı uyanarak bir yabançının eve girmiş olduğunu anlarsanız ne yaparsınız? Uykua şerhemi hafif uykular. Esarengiz gürtülüler duymek insana çok korku verir. İlk yapmayı düşündüğünüz hareket bağırarak yahud telefona sa-

DÜNYA BASININDAN ve AJANSLARINDAN

Nepal ve Hindistan

Tibet meselesinin meydana getirdiği ilette Kavşasında bir meğmûb var. Bu meğmûb memleket dışında bulunan Hindistan hükûmetidir. Bu yüzden bir hayli hiddetlenen Nehru intikam almak istiyor. Neşil mi? Kendi eseri olduğu anlatılan Nepal meselesini ortaya çıkarmakla.

Nepali de Delhides gelen ve Nepal karışıklıklarına Kralınların Başbakan Rana'ya karşı bir ayaklanmaları şeklinde gösteren telgraflara pek ümitsiz emeyiniz. Hakikatte muntazam Nepal kuvvetlerine karşı yürüten teteler Hindistan topaklarından ovalara sevk ediyor. Hattâ Hindistandan maddi yardım görüyor. Nehrunun bütün arzusu bu Himalaya Krallığını da hürriyete tahakkuk ettirmektir.

Hindistan komünist aleynları bir kuvvet olsaydı bu harekete göz yumulabilirdi. Halbuki şimdiki rejimile bu mem-

leket tam aksi iddikâneştir. Eski Başbakan Rana'nın boşvekillikle anlaşması sına imzânı yoktur. Fakat siyasi hatalar mütehasası Nehru seri kıtada daima Stalin'in arularını yerine getirmektedir.

L'Aurore'den

İngilterede kömür az

İngilterede kömür ihracatını tahdid etmek mecburiyetinde kalmaktadır. İngilterenin en mühim müşterileri arasında İtalya ve Danimarka olduğu malumdur. Bu sene Batı Almanya'da da fazla kömür oluşduğuna göre Avrupa'nın İktisadî kalkınması engeller karşısında kalmaktadır.

İngiliz mütehasaslarına göre bu hal bazı memleketlerin ihtisadiyat ve kalkınmalarının ne kadar panuk ipigine bağlı olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Bu vaziyet bir müddet daha da bu şekilde devam edecektir.

Journal de Geneve'den

rimaktadır. Fakat bu gibi hallerde gayet ihtiyatlı davranmak tavsiyeye şayanıdır. İnsan yeni uyanmış zaman akli henüz fazla işlememiştir. Sonra siz hırsızın nerede olduğunu ne yaptığını bilmezsiniz. Halbuki o sizin nerede olduğunuzu bilir. Fazla olarak silâhdür de.

Belki sizin de tabancanız vardır. Fakat tabanca dolu mu? Eliniz uzattığınız yakağilyabileceğiniz misiniz? Sonra karanelikta nisan silâhli misiniz? Bu suçlere vereceğiniz cevabın menfi olması çok mütelemeldir.

En iyisi sükküneti muhafaza etmektir. Şansınız varsa hırsız almaz. Şansınız yok ise çıkarır. Kendinize haklın olmakla mecceradan zararlı çıkarınız ve zabıtaya çok yarıdınız dokunur. Şirkete karşı algortali isneniz telaşa düşmenizde hiç sebep yok. Hırsızın silâhını almaz. Kalkınmayınız bazılarının yataktan kalkarak hırsızla boğazastıkları ve silâhını çıkıktan sonra polise teslim ettikleri görülmüştür. Müvaffak olduğunu taklidde fena değil. Fakat tehlike büyüktür. Bu şekilde hareket eden birçok kimseler yaralanmış hattâ boş yere şütürülmüştür.

Pekli ya hırsız elektrik fienerini yüzünüzde tutar da size bazı emirler vermede karşılaşırsa ne yapmalı? Yapacak şey yok! Vaziyete boyun eğme ve istediğini yerine getiriniz. Az konuşunuz ve aksilememeyiniz. Hırsızın daima normal bir insan olduğunu unutmayınız: Akıllı, kurmaz olabilir. Bu kararınız olmasına mani değildir. Sözlünüzün onda ne gibi tepkiler uyandıracğını bilmeyebilirsiniz. Asıl korkulması lâzım gelenler tecrübemiz ve güne olanlardır.

Hırsızın elinde bulduğunuz müddetçe belli etmeden kendinizi dikkatlice teklif ediniz. Arada sırada yüzüne bakınız ve hatlarını hafızınıza haktekmeğe çalışınız.

Hırsız savuştur savuştur polise başvurarak imkân nisabetinde elde edebileceğiniz bütün malumatı veriniz. Böyle yaparsanız hırsızın daha yolda iken tutulmasını mümkündür. Fakat evde hiç birşey beklemeyiniz. Polisin gelmesini bekleyiniz.

Polis siz hırsızın nerede bulunduğunu, nerelere dokunduğunu sorar. Belki parnak izi bırakmıştır. Hırsız unskelli olsa bile kafasının şeklini, kulaklarını, çenesini görmüş olabilirsiniz. Yürüyüş şekli, boyu, kilosı, sesinin tonu bile mümkündür. Sonra dikkat edeceğiniz bir nokta daha: Doğru dürüst konuşuyor muydu yoksa kiltihanbey ağzını kullanıyordu?

Hırsızlığın müvaffak olabilmesi için hırsızın istediği şeyleri çalmış ve emniyet tevlitabatını almış olması lâzım. Hırsız evinizden çıktığı andan itibaren saklanmak ve izini kaybetmek mecburiyetindedir. Ondan sonra artık bütün şanslar sizin tarafınızdadır.

Selection'dan